

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כמו שאפשר להיות "תוכי" בדיבור, לדקלם סיסמאות שלא מזדהים איתן באמת, כך אפשר להיות "תוכי" במחשבה, בהתבוננות. לקחת מושגים כפי שהם כתובים בספרים, שלא באמת שייכים לעולם שלנו, ולהתבונן בהם. התבוננות כזו מולידה רק דמיונות שוא. ההתבוננות צריכה לתפוס את השכל שלי, שהראש שלי יהיה שקוע בה פשוט כי זה מעניין.

[מתוך השיעור 'התבוננות היום']

כִּי־תֵצֵא תִשָּׂא

- 04 לאהוב פשוט**
נקודה מעובדת
מציאת ה' באהבה הטבעית והפשוטה
- 05 התבוננות היום**
שיעור לבחורי ישיבת יריחו המתחדשת
הנחיה מעשית
לעבודת ההתבוננות בדורנו
- 09 התורה מחדשת נישואין**
שיעור בשיחה של הרבי –
פתיחה למסכת גיטין
הבנת מושג הנישואין לפי תורה
והגדרה מחדש של מושג הגירושין
- 19 הקדמה לסדר נשים**
שיעור משבת ראה
הסדר הפנימי של שבע מסכתות
סדר נשים
- 21 הניגון החסידי**
ניגון 521 – חסיד ומשפיע
ניגון מכ"ד תשרי תשפ"ב
- 22 בעלי תשובה וצדיקים**
פרקי אבות – פרק א משנה י
/ פרק ב משנה ח
חיבור הצדיק ובעל התשובה
- 23 קן ציפור**
קדושת לוי
עבודת ה' בהתעוררות האדם
- 25 "צדק צדק תרדף"**
מלכות ישראל – תיקון המדינה
מחאה על העוול
- 26 הסיפור החסידי**
מי שאמר לשמן וידלוק
סיפור לח"י אלול
- 28 מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
פאב חסידי וחינוך תלמידים
בשונה מהנהוג בכיתם
- 29 פִּאֲזֹר לְעֵלְיָם
וְשִׁבְתָּ עַד ה'
רְזִי יִלְמַד אוֹתָנוּ עַל חֻלְקֵי הַתְּשׁוּבָה
וְגַם מְהֵי תְּשׁוּבָה עֲלֵאָה**

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות** היקרים. שבת **פרשת כיתצא** בפתח ועימה גליון נוסף, מלא בכל טוב - **שיעורים, התוועדויות ועוד**.

מה בגליון?

שלושה שיעורים שבתיים בגליון שלנו, האחד משבת האחרונה - פרשת **שפטים**. והשניים האחרים, שני חלקי שיעור משבת פרשת ראה.

השיעור משבת האחרונה - **התבוננות היום** - שיעור **מעט הכמות ורב האיכות**, עוסק בסוגיה היסודית והחשובה לכל החפץ בעבודת ה' פנימית - **התבוננות**, ובו נותן הרב **הנחיה מעשית** כיצד להתבונן באופן כנה, אמיתי ומוחשי **התואם את דפוסי החשיבה שלנו**.

השיעור השני - **התורה מחדשת נישואין** - סובב סביב **שיחה יסודית של הרבי** העוסקת בדיני **קידושין, נישואין וגירושין** [לכבוד זמן אלול בו נלמדת בישיבות חב"ד **מסכת גיטין**] ועוסק בהעמקת הבנת **מושג הנישואין**, החידוש שב**קידושין** היחס בינם לבין נישואין ומתוך כך, **השקפה חדשה על מהות הגירושין** ככח **לחדש את חיי הנישואין** ולגלות בהם אלקות. השיעור השלישי בגליון **קשור בקשר אמיץ עם השיעור השני** ומהווה **הקדמה לסדר נשים** בכללותו, תוך ביאור **הסדר הפנימי שבשבע מסכתות סדר נשים**.

סדר לימוד לשבוע פרשת כיתבוא הבעל"ט: משנה יומא פרק ג'; נ"ך יומי, ספר ישעיה פרקים מו-נב.

שבת שלום ומבורך,
המערכת

להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם

שלחו הודעה לאחיה במספר 054-7827702

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

לאהוב פשוט

קבוע של "רצוא ושוב" – "רצוא" אל האלקות, מתוך חוויה ש'ה' הוא הכל' ו"אין עוד מלבדו", ומיד אחריו "שוב" למציאות בהכרה ש'הכל הוא ה'", הנמצא "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". הדופק הזה מתבטא בעיקר בשתי האהבות העצמיות – "רצוא" לאהבת ה' בלבד ו"שוב" לאהבת ישראל לטהר. דווקא ה"רצוא" אל האלקות 'משדרג' את אהבת ישראל, כאשר ב"שוב" מתגלה שאהבת ישראל עצמה היא אלוקית. אהבת ישראל נותרת טבעית ועצמית, אבל היא חושפת את ה' בתוכנו ועוצמתה גוברת. והרמז: **"ואהבת את הוי' אלהיך"** שוה **"ואהבת לרעך כמוך"** [כאשר בתוך רעך גופא מתגלה] **אני הוי'!"**

כך גם בחיי הנישואין, באהבת איש ואשה: הקשר על פי תורה מתחיל בחווית "רצוא" של הקידושין, בהם נוצר קשר מחייב בין האיש והאשה, אך זהו קשר נשמתי מופשט וקדוש, בו האשה נאסרת על כל העולם כהקדש אך עדיין אינה מותרת לבעלה. האיש והאשה נועצים את הקשר ביניהם במחויבות לה', אך לא מגיעים ליחוד אוהב במציאות. לכן, אחרי הקידושין צריך לעצור, לעשות 'אחורה פנה', ולעבור אל ה"שוב" של הנישואין – אהבה ישירה אל בן הזוג, נשמה בגוף, שמגיעה ליחוד מלא ושלם עמו.

קשר הנישואין הוא בגדר "דרך ארץ" ש"קדמה לתורה" – הוא היה קיים עוד לפני מתן תורה, הוא רצוי וחיובי עבור בני נח וגם אצל בני ישראל נשמר בו הממד הטבעי והראשוני של אהבה פשוטה בין איש ואשה. אכן, דווקא בזכות ה"רצוא" של הקידושין גם ה"שוב" אל קשר האהבה האנושי מקבל משמעות חדשה – כריתת ברית ותוקף אלוקי נצחי.

בדרך החסידות מגיעים לאהבה על ידי התבוננות. את אהבת ה' המסותרת בנו עלינו גלות על ידי התבוננות והעמקת ההתבוננות באהבת ה' תביא לאהבת ישראל, שהרי "האוהב את האב אוהב את בנו", כל יהודי הוא "חלק אלוה ממעל ממש" ושיא אהבת ה' היא "לאהוב מה שהאוהב אוהב".

אכן, ה'חסיד בְּגִימִים' מתקומם: האם זו אהבת ישראל של הבעל שם טוב?! נקודת־התמצית של היהודי היא אהבת ישראל טבעית, פשוטה ועצמית – ללא גבול, ללא תנאי וגם ללא כל צורך בהתבוננות. ההתבוננות באה 'לשכנע' את הנפש השכלית להצטרף לחגיגת האהבה, אבל עבור הנפש האלקית אהבת ישראל היא טבעית וזורמת, ולא מאולצת ומעושה על ידי סברות השכל.

המחשת הדברים דרך המעגל הקרוב מגבירה את ההתקוממות: עם ישראל הוא משפחה, והאהבה בתוך משפחה היא טבעית לגמרי. האם האהבה הטבעית בתוך המשפחה, בין איש לאשתו ובין הורים לילדיהם, היא חוויה 'גויית' שעלינו להסתייג ממנה?! האם על יהודים עובדיה' להשתית את היחס למשפחתם רק על התבוננות אלוקית מופשטת?! הדרכה כזו צורמת באזניו של כל אדם בריא בנפשו...

אכן, בעצם הנשמה של היהודי פועם דופק

שיעור

שיעור לבחורי ישיבת יריחו המתחדשת

התבוננות היום

קיצור מהלך השיעור

במסגרת שיעורי השבת האחרונה, שעסקו באריכות ובהרחבה בהתבוננות במושגים **עולם** – **שנה-נפש** בדרגות שונות, עלתה הערה כללית וחשובה בנושא התבוננות בכלל – נושא הקרוב ללבו של כל החפץ ב**עבודת ה' פנימית**, אך חסרה בו הנחיה מעשית המתאימה לבני דורנו. הדגש העיקרי היה שעל התבוננות להיות **כנה, אמתית ומוחשית** – כזו המתאימה לדפוסי החשיבה ונושאי ההתעניינות של הנפש השכלית שלנו (לאפוקי התבוננות שהיא 'מחשבת תוכי' החוזר על התבוננויות שיש בספרים, בלי שיש להן נגיעה אמתית בנפשו).

'תמים' – בחור-ישיבה חסידי – הוא העיסוק בהתבוננות. 'תמים' עוסק בעבודת התבוננות בתפלה, וגם עוד כמה פעמים ביום – לעצום עינים ולהתבונן. אם עוזר להתבוננות לצאת החוצה, למקום שקט ובלי הפרעות – לעשות את ההתבוננות במה שנקרא התבודדות – מה טוב, אבל אפשר לעשות התבוננות בכל מקום. על ההתבוננות כתוב "עמוד והתבונן נפלאות אל"^ב – התבוננות היא עמידה-התעכבות על הענין^ג (שמאפשרת לו להתפתח עד שיוולדו ממנו מדות, כדלקמן). איפה היתה לנו עמידה

התבוננות באלול ובכלל

יש רמז פשוט וידוע של חדש אלול – **אלול** בגימטריא **בינה**. מכאן נלמד שהעבודה העיקרית של חדש אלול היא עבודת התבוננות. התבוננות של אלול הופכת אותו לחדש התשובה ולחדש הרפואה – "ולבבו יבין ושב ורפא לו"^א. אם כן, אין מתאים מחדש אלול לעסוק בו בעבודת התבוננות. בכלל, לכל אחד יש את ההקשר שלו – העולם-המקום שלו. חלק מההקשר של

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מתוך שיעור לבחורי ישיבת יריחו המתחדשת. שבת שופטים, ד' אלול פ"ב – כפ"ח.

א ישעיהו, ו'.

ב איוב לו, יד.

ג ראה שער היחוד בתחילתו (קט, א).

שמה שנמצא בבינה יאיר בלב, יוליד מדות בלב, צריך התבוננות – דווקא על המדרגה של ההתבוננות בתוך הבינה כתוב "בינה לבא ובה הלב מביין"^א. ורמז: **בינה-תבונה-התבוננות** עולה ז"פ **אור** – "אור שבעת הימים"^ב.

התבוננות אמתית ומוחשית

מהי התבוננות? באופן כללי כתוב שמתבוננים בגדולת ה', אבל במה בדיוק מתבוננים? אפשר לקחת התבוננויות שכתובות בספרים, אפילו בספר התניא, אבל צריך לדעת שלא כל התבוננות שכתובה בספר התניא מדברת אלי היום. לדוגמה, אם כתוב להתבונן בגדולת ה' דרך העולמות, ומציינים שמהארץ לרקיע יש **תק** שנה – היום ההתבוננות הזו לא אומרת לי שום דבר (אלא אם כן אתן לה הסבר פנימי מתאים, שיוציא אותה מפשוטה^א). **תק** היינו המרחק שיקח לאדם ללכת חמש מאות שנה^ב, נשמע הרבה – אבל ביחס לגודל היקום שהמדע היום מדבר עליו זה גארנישט, שום דבר, היקום שלנו רחב הרבה-הרבה יותר. אם אתבונן בהתבוננויות שיש בספר התניא כפי שהן, מבלי 'לעדכן' אותן לפי המדע של היום^ט – זו לא הכוונה של

בפרשת השבוע? בנוגע לעדים – "ועמדו שני האנשים"^א. ההתבוננות העיקרית שלנו היא קריאת שמע, שבה יש אותיות **עד** גדולות^ב – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד". בקריאת שמע אנחנו מעידים לכל העולם על אחדות ה', "אתם עדי נאם הוי"^ג, והעדות הזאת צריכה להיות בעמידה, "עמוד והתבונן נפלאות אל".

בינה-תבונה-התבוננות

קודם כל, מהו המקום של ההתבוננות במבנה הנפש שלנו?

פרצוף הבינה מתחלק בדרך כלל לבינה ותבונה – בינה היא אמא עילאה, השכל המופשט (מוחין בעצם) שמתחבר עם אבא עילאה, ותבונה היא המוחין השייכים למדות, המדות שנמצאות בתוך השכל. בנוסף על הבינה והתבונה יש עוד מושג – התבוננות. אלה שלשה מושגים מאותו שרש – **בין** (והנה, ג"פ **בין** עולה **מקום**, בסוד "ואי זה **מקום** בינה [הכל כולל כאן בבינה]"^א).

הבינה היא המושכל (חב"ד) של הבינה, התבונה היא המדות של הבינה – "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה"^ב – וההתבוננות היא יסוד התבונה, רחם האם המתפשט עד

תפארת ז"א ומתגלה שם בחוזה. ברחם אמא מתהוות המדות, הולדות של ההתבוננות. בשביל

אם אתבונן

בהתבוננויות שיש
בספר התניא
כפי שהן, מבלי
'לעדכן' אותן לפי
המדע של היום
– זו לא הכוונה
של אדמו"ר הזקן
בהתבוננות

יא הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").
יב ישעיה ל, כו.

יג לדוגמה: **תק** שנה רומזים (יל"ש דברים רמז תתעא) לסוד "כימי השמים על הארץ" (דברים יא, כא) – סוד חיי שלשת האבות יחד, **תקב** שנים (היינו שמים וארץ ו**תק** השנים שביניהם) – וממילא ניתן להתבונן שהיינו בהפשטה האור והשכל שהאירי האבות בעולם (ועל דרך זה **תק** שנה שבין רקיע לרקיע היינו כח האבות ושאר הצדיקים להוריד את השכינה מרקיע לרקיע). **תק** גם עולה "פרו ורבו" – על ידי מצות "פרו ורבו" עולים יורדים בסולם עלית העולמות, וכן עוברים בנפש מעומק לעומק בדעת ה'. על היחס לאמירות מדעיות בתורה – כפשוטן או כבעלות משמעות סמלית – ראה גם בספר **נעשה אדם** (העתידי לראות אור בקרוב אי"ה) פ"ו.

יד חגיגה יג, א.

טו דוגמה להתבוננות המותאמת למדע בן-דורו היא ההתבוננות באלקות של הרמב"ם לפי המדע האריסטוטלי – נושא השנוי במחלוקת. בכל זאת, יש לומר כי היום המדע יותר ויותר מתקרב להכרה אמתית באופן בו ברא ה' את עולמו לכבודו.

ד דברים יט, יז (וראה רש"י).

ה זהר ח"ג רלו, ב; רנח, א.

ו דברים ו, ד.

ז רש"י שם. ראה שיעור ש"ק פרשת ואתחנן השתא (נדפס בגליון ראה) ושי"נ.

ח ישעיה מג, יב.

ט איוב כח, יב.

י משלי כ, ה.

הסטנדרד, עם האלקות שמופיעה בתור החומר הגשמי, במציאות המוחשית.

"מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה" – משלי החדע והפסיכולוגיה

נגיד זאת באופן אחר: ההתבוננות בגדולת ה' היא התבוננות ב"מעשה בראשית" ו"במעשה מרכבה"^ט. כשאני מתבונן באיזה ענין בגדולת ה' אני צריך להתחיל מ"מעשה בראשית", מהתבוננות בעולם, במציאות. המציאות לפי חסידות כוללת את כל סדר השתלשלות, כל העולמות. לכן אדמו"ר האמצעי אומר^כ שאדם צריך להתבונן בכל יום בכל סדר השתלשלות אפשר להסתכל בכל יום על כל סדר השתלשלות מזוית אחרת, באופן אחר – הלואי שנזכה לכך. רבי הלל מפאריטש אומר שכל התבוננות צריכה שני משלים. המשל הראשון הוא מהעולם – לכן המשל הראשון מ"מעשה בראשית", והוא יכול להיות בחסידות מכל העולמות שכלולים ב"מעשה בראשית". אחר כך, המשל השני, הוא כבר "מעשה מרכבה" – משהו מורכב יותר, הנפש שמורכבת בתוך הגוף. המשל השני לכל ענין הוא משל מהנפש, משל פסיכולוגי^{כא}.

לדבר אל הנפש השכלית

אבל הכלל הוא, בשני המשלים, שהתבוננות צריכה לדבר אלי. היא צריכה להתאים לא לשכל של הנפש האלקית – התכלית שלה

כמו שאדם יכול להיות תוכי בדיבור, לומר כל מיני דיבורים שהוא לא מזדהה איתם באמת, לדקלם סיסמאות, הוא יכול להיות תוכי גם במחשבה, גם בהתבוננות – לקחת מושגים כפי שהם כתובים בספרים, אפילו שהם לא באמת שייכים לעולם שלו, ולהתבונן בהם. התבוננות כזו לא מולידה באמת אהבה ויראה – היא מולידה רק דמיונות שוא. זו גם הסבה

ש אדמו"ר הזקן בהתבוננות. כמו שאדם יכול להיות תוכי בדיבור, לומר כל מיני דיבורים שהוא לא מזדהה איתם באמת, לדקלם סיסמאות, הוא יכול להיות תוכי גם במחשבה, גם בהתבוננות – לקחת מושגים כפי שהם כתובים בספרים, אפילו שהם לא באמת שייכים לעולם שלו, ולהתבונן בהם. התבוננות כזו לא מולידה באמת אהבה ויראה – היא מולידה רק דמיונות שוא. זו גם הסבה

שאדמו"ר האמצעי הסתייג בחריפות מעיסוק ב"כוונות ושמות ויחודים הנהוג בין המקובלים" כאשר אינם באים עם התבוננות פנימית ששייכת לאדם^{טז} – זו בדיק דוגמה של תוכי במחשבה. בשביל שהתבוננות תהיה אמתית, שתוליד רגשות אמתיים, היא צריכה להיות התבוננות במשהו מוחשי – התבוננות במשהו שאני תופס אותו, מבין אותו, והוא מוחשי בשבילי. ההתבוננות צריכה להתחיל מלמטה למעלה. לפני כמה שבועות היה יארצייט של הרב עדין אבן-ישראל ע"ה ופרסמנו עליו סיפור בנפלאות^{יז}, שהוא אמר שהכי מענין להתבונן בעולם החומר – במה שמופיע בעולם. בעצם, זהו לא חידוש שלו – כבר אדמו"ר הזקן אמר את זה. יש סיפור ידוע^{יח}, שפעם אדמו"ר הזקן שאל את אדמו"ר האמצעי באיזו התבוננות הוא התפלל היום. אדמו"ר האמצעי ענה שהתבונן במלים "וכל קומה לפניך תשתחוה" – אפילו הקומה דא"ק. אחר כך אדמו"ר האמצעי שאל – ואבא, באיזו התבוננות אתה התפללת? אדמו"ר הזקן ענה לו שהוא התפלל עם הסטנדר – התבוננות בגדולת ה' היא עם השלחן, עם

יט ראה רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"א ואילך.
כ ראה ד"ה "ענין התפלה והתבוננות שקודם אליה" לר"ה מפאריטש (נדפס ונתבאר בספר ענין התפלה והתבוננות עמ' מא ואילך).

כא ראה בשיעורי י"ג אייר ס"ז; ד"ך אלול ע"א; ג' אדר ע"ב; ח' חשוון ע"ח ועוד.

טז הקדמת אמרי בינה (ראה בהקדמת הספר ענין התפלה והתבוננות).

יז גליון ואתחנן השתא.

יח ראה התועודות כ"ט אלול תשכ"ב.

אם ההתבוננות

לא 'תופסת' אותי,
אם היא לא גורמת
לי לתקוע בה
את הדעת, "יתד
במקום נאמן",
היא גם לא תוליד

רוצה משהו שגם הנפש השכלית שלי, עם החשיבה של הזמן בו אנחנו חיים, תסכים איתו.

כך, פשוט לי לגמרי, דבר שפשוט לכולם, שהמציאות שלנו מתחלקת למקום וזמן שמהווים ביחד מרחב אחד. גם בשביל להגיד את זה אני צריך להכיר

את תיאורית היחסיות, וגם קצת להבין אותה – חידוש של הפיזיקה המודרנית, שהמרחב מורכב ממקום וזמן ביחד. פשוט גם שיש נפש, שבתוך המרחב של המקום והזמן יש מודעות, יש את הנפשות שפועלות. מכאן מתחילה ההתבוננות שלנו בעולם-שנה-נפש.

הוא להשפיע על השכל של הנפש הבהמית באמצעות הנפש השכלית. לכן ההתבוננות צריכה לתפוס את השכל שלי, והשכל שלי עובד כמו שלומדים היום במדע. המשל צריך להיות משל שתופס אותי – ההתבוננות צריכה לעניין אותי, לתפוס אותי

בדרך ממילא, שהראש שלי יהיה שקוע בה פשוט כי זה מעניין. אם ההתבוננות לא 'תופסת' אותי, אם היא לא גורמת לי לתקוע בה את הדעת, "יתד במקום נאמן", היא גם לא תוליד – כל מה שיוולד ממנה יהיה דמיונות שוא, כמו שכתוב בפרק ג בתניא. אז כשאני מחפש להתבונן אני

הלומד על חֶנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ חדש אלול הוא חדש ההתבוננות.
- ◆ על בחור ישיבה חסידי לעסוק בהתבוננות בתפלה ועוד כמה פעמים ביום.
- ◆ ההתבוננות היא הכח להאיר את הבינה בלב – להוליד מדות מן השכל.
- ◆ יש לעדכן את ההתבוננות כדי שתתאים למדע של היום.
- ◆ כמו שאפשר להיות 'תוכי' מדקלם-סיסמאות בדיבור אפשר להיות גם 'תוכי' במחשבה.
- ◆ התבוננות בכתוב בספרים, בלי התאמה לדורנו, מולידה דמיונות שוא.
- ◆ התבוננות חייבת להיות מוחשית עבורי.
- ◆ כל התבוננות דורשת שני משלים – מהמדע ("מעשה בראשית") ומהנפש ("מעשה מרכבה").
- ◆ התבוננות צריכה להתאים לנפש השכלית שלנו – בעלת החשיבה המודרנית.
- ◆ התבוננות שאיננה מעניינת ותופסת – מולידה רק דמיונות שוא.
- ◆ חלוקת המציאות לעולם-שנה-נפש מתאימה גם לתפיסת המציאות המודרנית.

שיעור

פתיחה למסכת גיטין

התורה מחדשת נישואין

קיצור מהלך השיעור

לכבוד התחלת לימוד **מסכת גיטין** בישיבות שבנשיאות הרב מסר הרב שיעור בשיחה של הרבי העוסקת בדיני **קידושין, נישואין וגירושין** – שיחה השייכת לפרשת **כי-תצא**, בה מופיעות מצוות הקידושין והגירושין. ההרחבה, ההעמקה וההפשטה בלימוד הדברים הולידו שיעור-מבוא יסודי להבנת מושג **הנישואין לפי תורה** ולהפיכת **מושג הגירושין** ממשמעותו הפשוטה, פתרון-עצוב לנישואין שכשלו, למשמעות המופשטת שלו, ככח **לחדש את חיי הנישואין** ולגלות בהם אלקות.

פרק א מביא בקיצור את החידוש העיקרי ב'נגלה' – ביאור פתיחת הרמב"ם להלכות אישות כמלמדת **שגדר הנישואין** על פי תורה ממשיך את גדר הנישואין **שקדם למתן תורה** (וקיים עד היום אצל בני-נח כ"דרך ארץ"), כאשר חידושי התורה העיקריים הם **במצוות הסובבות את הנישואין, קידושין וגירושין**.

פרק ב מעמיק **במהות הגירושין**, העולה מדיוק בפסוקיה בתורה, כנקודת של **'אין בין יש' ל'יש'** – מעבר מנישואין ראשוניים, שלא עלו יפה, ל**נישואין חדשים**. כשעושים הפשטה לפרשנות הזו, ניתן לזהות את נקודת האין הזו כמופיעה תמיד בתהליך החתונה, 'מתנוצצת' **בין הקידושין לנישואין**, ומכאן עולה **כוונה יפהפיה ועמוקה** לנקודת המעבר הזו בחופה. **פרק ג** ממשיך את ההתבוננות הזו, שמניחה שיש **'מהפך'** מהותי בין הקידושין לנישואין, עוד שלב – להסבר שהיחס בין קידושין לנישואין הוא **"רצוא ושוב"**. בקידושין היהודי רץ אל **הקדש העליון**, באהבת ה' מוחלטת, ובנישואין הוא 'שב' לגלות את האהבה הזו **בתוך המציאות**, באהבת ישראל בכלל וביחוד עם אשתו בפרט. בכך עונה הרב על אי-נוחות עמוקה שעלולה להתעורר מהבנה לא נכונה של יחס החסידות **לאהבה המשפחתית הטבעית**, ומסביר כיצד בסופו של דבר **אהבת ישראל** בכלל צריכה להיות **טבעית ועצמית**, ולא תלוית-התבוננות.

א. "דרך ארץ קדמה לתורה" בנישואין

מענין אותי לדעת מה היה לפני מתן תורה? ההלכות שנוהגות בזמן הזה, ההלכות שנוגעות לנו אחרי מתן תורה, מתחילות מהלכה ב' בהלכות אישות – שם הוא מסביר את גדר ה"ליקוחין" (הקידושין). למה היתה חשובה לרמב"ם ההקדמה הזו? יש לכך בשיחה תירוץ על פי נגלה ועל פי פנימיות.

עיקר החידוש בגירושין

המגיד¹ משנה מתרץ שהרמב"ם מביא את גדר הנישואין לפני מתן תורה משום שאצל בני-נח זהו גדר הנישואין גם בזמן הזה. גם אצל גוי יש נישואין, לא כמו אצל יהודי, אלא כמו לפני מתן תורה – הוא פוגש מישהי ברחוב, שניהם רוצים להנשא וכאשר הם מקיימים יחסי אישות הם נשואים. לנישואין האלה יש את כל התוקף, היא אשת-איש וחל עליה איסור עריות שהוא אחד משבע מצוות בני נח.

אבל הרבי אומר שהתירוץ הזה דחוק. למה? את הלכות גירושין הרמב"ם לא מתחיל בהקדמה איך היו מתגרשים לפני מתן תורה, כדי לומר איך הגוים מתגרשים גם היום. רק בהלכות מלכים, כשהוא מדבר על דיני בני נח, הוא כותב את גדר הגירושין שלהם – "ומאימתי תהיה אשת חבירו כגרושה שלנו משיוציאנה מביתו וישלחנה לעצמה או משתצא היא מתחת רשותו ותלך לה שאין להם גירושין בכתב ואין הדבר תלוי בו לבד אלא כל זמן שירצה הוא או היא לפרוש זה מזה פורשין"².

לכן, אומר הרבי, צריך להסביר שהתירוץ הוא הפוך: בגדר הנישואין אין הבדל מהותי בין לפני מתן תורה לאחרי מתן תורה, לכן הרמב"ם מזכיר את הנישואין הללו עצמם בתחלת הלכות אישות שנוגעות לישראל. התורה הוסיפה על הנישואין גם את הקידושין, שוודאי משפיעים על הנישואין ומשמעותם, כמו שנסביר באריכות, אבל בנישואין מצד עצמם אין כאן שינוי מהותי.

בזמן אלול מתחילים ללמוד מסכת גיטין בישיבות אצלנו, כמו בכל ישיבות חב"ד. בע"ה גם נשתדל להיות חלק מהלימוד, וכעת נעשה הקדמה לפי שיחה של הרבי³ שנוגעת למסכת. יש לרבי כמה שיחות שנוגעות למסכת גיטין, שצריך להתחיל מהן כשנרצה להבין את המסכת בפנימיות – השיחה שנלמד היום נוגעת יותר לקידושין ונישואין, אבל היא מתייחסת לפרשת הגירושין בפרשת כי תצא (ממנה גם לומדים הרבה מדיני קידושין⁴), מלמדת שיש בה חידוש עיקרי, ואפשר לקבל ממנה הבנה פנימית ויסודית בכל הענין של גירושין.

חתונה לפני ואחרי מתן תורה

בתחילת הלכות אישות⁵, הרמב"ם מקדים לספר לנו איך היו מתחתנים לפני מתן תורה: קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובעלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה, שנאמר "כי יקח איש אשה ובא אליה".

בפשטות, עולה מדברי הרמב"ם שהחידוש העיקרי במתן תורה הוא הקידושין – גם קודם היו נישואין, באופן מסוים אחר, והחידוש בנישואין של יהודי ממתן תורה הוא שלפני הנישואין יש קידושין. חשוב מאד לדעת – בעיקר למי שעומד לקראת החתונה שלו.

אבל יש כאן שאלה: לכאורה, מה הקשר של ההקדמה הזו בדברי הרמב"ם להלכה? מה

נרשם (מחזרה טלפונית של הרב ומהנחת השומעים) ע"י איתואל גלעדי. לא מוגה. שבת ראה, ל' מנחם-אב תשפ"ב – כפ"ח.

א לקו"ש חל"ט לפרשת תצא.

ב ראה קידושין ב, א"ד, ב"ה, א ועוד. וראה שיעור ה' אדר תש"פ (נדפס בגליון שלח ש"ז).

ג הלכות אישות פ"א ה"א.

ד הלכות מלכים פ"ט ה"ח.

מכיון שאין ספר כריתות, אין גט – אין גירושין ח"ו בין עם ישראל והקב"ה, ואנחנו עדיין נשואים!

קדמה לתורה עולה **"אשה כי תזרע וילדה זכר"** (אשה דקדושה, כאשר ה-א שוה 1000). ה"דרך ארץ" של הכניסה לחופה, הנישואין, היא הצד השוה בין ישראל ולהבדיל בני-נח. מה התורה מחדשת? את הקידושין,

שלפני הנישואין, ואת אופן הגירושין, שדורש ספר כריתות ולא מספיקה היציאה מהבית ברצון של אחד מבני הזוג. כמו שהרבי אומר בשיחה, התכל'ס, התכלית של הדינים החדשים בתורה סביב האישות, היא להפוך את הקשר לקשר של קיימא. אצל הגוים הקשר תלוי ברצון, הוא נעשה באופן מידי, בלי שום הקדמות, וגם מתפרק באופן מידי. בלשון הפסוק שמביא הרבי, זהו קשר ש"בן לילה היה ובן לילה אבד"^א.

עיקר הענין של התורה הוא הקשר של קיימא, כריתת ברית אמתית, שיהיו חיים נצחיים ביחד – "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם"^ב, שתהיה נצחיות בקשה. לשם כך באים הקידושין לפני הנישואין – קנין שמראה על חוזק הקשר והקביעות שלו. וזו גם מטרת הגירושין, שדורשים מעשה גדול של התרת-הקשר ולא שילוח סתמי.

ב. סוד הגירושין – אין בין יש ליש תכלית הגירושין – מציאת השידוך הנכון

בתוך השיחה הרבי לא מתייחס לשאלה מתבקשת: אם על פי תורה אין בכלל בענין של גירושין את השילוח מהבית – הגט כורת גם בלי יציאת האשה מהבית וליציאת האשה מבית בלי גט אין שום משמעות, כנ"ל –

לעומת זאת, בגירושין יש שינוי מהותי – לכן אין טעם להזכיר אצל ישראל את הגירושין שהיו לפני מתן תורה ועדיין קיימים אצל בני-נח.

מה ההבדל בגירושין? אצל גוי לא צריך שטר של גירושין,

ספר כריתות – מספיק שהאיש או האשה לא מעוניינים בנישואין, והאשה יוצאת-משתלחת מהבית. לעומת זאת, אצל יהודי בלי השטר אין גירושין – הם שום דבר. לשילוח מהבית בלי גט אין משמעות ואם יש גט לא צריך שילוח מהבית. יוצא מכאן גם הסבר פנימי לענין הגלות. אחרי החורבן יצאנו לגלות, כאילו נפרדנו מה' – "ובפשעיכם שלחה אמכם"^ה. אצל הגוים שילוח כזה הוא גירושין, אבל אצל היהודים הנביא אומר (בתחלת אותו פסוק) "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה". מכיון שאין ספר כריתות, אין גט – אין גירושין ח"ו בין עם ישראל והקב"ה, ואנחנו עדיין נשואים!

תכלית חידושי התורה – נצחיות בנישואין

שוב, יוצא שעצם מושג הנישואין קיים גם קודם, הוא בגדר "דרך ארץ" – יש "דרך ארץ" סתם, שקיימת אצל בני-נח, ויש "דרך ארץ קדמה לתורה", שהיא רק 'סבה' להגיע לתורה והתורה מתבססת על גביה, ה"דרך ארץ" הטבעית של הנישואין שממשיכה להתקיים אצל עם ישראל גם אחרי מתן תורה כבסיס לנישואין (כמו שעוד יורחב). ב"דרך ארץ קדמה לתורה" יש גם קדימה במעלה, על דרך הכתר שלמעלה מחכמה^ו. יש אצלנו את הגימטריא הידועה^ז ש"דרך ארץ

ה ישעיה נ, א.

ו יקרא רבה ט, ג; תנ"ך פ"א.

ז ראה אה"ת בראשית ח"ג תקפג, א (הובא ונתבאר בספר לחיות עם הזמן בראשית עמ' מ).

ח ראה גם לקו"ת (אריז"ל) ויצא. ובכ"מ.

ט ראה לדוגמא בשיעורי ל' ניסן תשע"ד; א' סיון תשע"ט.

ועוד.

י יקרא יב, ב.

יא יונה ד, י.

יב שמואל"א טו, כט.

גירושין – 'אין' בין 'יש' ל'יש'

באותיות של חסידות, הגירושין הם בחינה של אין בין יש ליש – בין הנישואין הקודמים לנישואין החדשים.

בכלל, המלה אישות – כמו שאולי עוד נרחיב – היא לשון ישות¹⁰. רווקות, מלשון ריק, היא בלי הישות של האישות – הישות בתורה היא שיש זוג, לא שיש אחד. יש ישות של קליפה, ה"אנא אמלוך"¹¹ של מלכי התהו שלא היו נשואים, אבל זו לא ישות אמתית – אחד כזה הוא לא באמת יש, "מלכא בלא מטרוניתא לאו איהו מלך ולא איהו גדול"¹², ולכן מלכי אדום לא החזיקו מעמד, "וימלך... וימת"¹³. לכן גם הגוי צריך להיות נשוי (על אף שאצלו הנישואין הם רק "דרך ארץ", כנ"ל).

הנקודה הזו מודגשת במיוחד אצל האשה, שדווקא אצלה מורגש ביותר ש"טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו"¹⁴ – היא צריכה להקרא על שם מישהו וזה נותן לה את המציאות שלה, ברווקות היא בחינת אין, והגירושין הם חזרה לאין כדי להגיע ליש אמתית יותר – אין בין יש ליש. לכן, אף שאין קשר בכלל בין הגירושין שלפני מתן תורה ואחרי מתן תורה – כמו שהרבי כותב – כן צריך להיות "ושלחה מביתו" בשביל "והלכה והיתה לאיש אחר". זהו חלק מהמעבר של האין – בשביל לסיים את הקשר הראשון יש את המצוה הראשונה של הגט, ומשם האין 'נמשך' כשהיא יוצאת מהבית, עד שהיא מוצאת את הקשר החדש. על הנושא של אין בין יש ליש ליש דברנו בעבר הרבה פעמים, נושא יסודי (והסברנו¹⁵ שאצל הרמב"ם – בניגוד לשיטות

למה התורה 'עושה ענין' מ"ושלחה מביתו"¹⁶ ומ"ויצאה מביתו"¹⁷ (ושוב מ"ושלחה מביתו"¹⁸ אם היא מתגרשת שוב)? התירוץ לשאלה הזו קשור למהות ההבנה הפנימית של הגירושין, כמו שנסביר.

בתוך פרשת הגירושין, שיש בה ארבעה פסוקים בלבד, יש שתי מצוות: המצוה הראשונה, המצוה העיקרית של גירושין, היא שאם רוצים לגרש – חייבים לגרש בגט, ספר כריתות. היא מופיעה בפסוק הראשון של הפרשיה. אחר כך, כל ההמשך מתאר שאחרי שהוא משלח אותה היא הולכת ומתחתנת עם מישהו אחר ואת מה שקורה אחר כך. זו המצוה השנייה, ברגע שהיא מתחתנת עם מישהו אחר אסור לו לחזור לקחת אותה, גם אחרי שתקנה את עצמה בגט או במיתת הבעל ותהיה שוב פנויה לנישואין. זהו דין מאד מיוחד, מחד, להחזיר את גרושתו שלא התחתנה בינתיים זו מצוה¹⁹. מאידך, ברגע שהיא קושרת קשר עם מישהו אחר זהו איסור חמור ביותר, תועבה אצל ה'.

מכאן לומדים בכלל שהגירושין הם סימן שהשידוך הראשון לא היה מתאים, לא היה משרש נשמתה, ומטרת הגירושין לאפשר למצוא את השידוך האמתי ולהקים בית נאמן בישראל. למדנו זאת פעם באריכות²⁰ מה"רמתים צופים" בתחלת תנא דבי אליהו.

יח נגזר מכך שהמלה "איש" היא לשון יש. ראה חשק שלמה (פפנהיים) שרשים אות י' (עמ' 261, מהדורת שעלבים תשע"ח); הכתב והקבלה על בראשית ד, כג; מלבי"ם ויקרא התורה והמצוה אות י' הערה א.

יט ע"פ מלכים"א א, ה.

כ ע"פ זהר ח"ג ה, א.

כא בראשית לו, לבי"לט.

כב יבמות קיח, ב.

כג ראה שיעור ד' אדר תש"ע; א' ניסן תשע"ז.

יש ישות של
קליפה, ה"אנא
אמלוך" של מלכי
התהו שלא היו
נשואים, אבל זו
לא ישות אמתית
– אחד כזה הוא
לא באמת יש

יג דברים כד, א.

יד שם פסוק ב.

טו שם פסוק ג.

טז ראה חינוך מצוה תקפ.

יז שיעור אור ל"ב אלול תש"פ – פורסם בגליון כי תצא

תשפ"א.

חדשה"כט. גם את שלש הפרשיות האלה אפשר להקביל לחג"ת: מוציא שם רע הוא פגם בעצם האהבה הראשונה – יש שם בעיה יסודית מהרגע הראשון, שהאיש לא קנה את אשתו כדבעי, לא אהב אותה. בפרשת גירושין האיש חי עם האשה זמן מה, אבל הקשר התקלקל, "כי מצא בה ערות דבר" – זהו עצם הגבורה, הצמצום, ההעלם של אור אין סוף שהיה ממלא את החלל (באהבה). אבל אחרי הצמצום נמשך קו חדש של התפארת, "אז יבקע כשחר אורך"^ל, "כי יקח איש אשה חדשה", בהתחדשות מתמדת – כל הזמן יש דעת חדשה של הקדושה ב"והאדם ידע את חוה אשתו"^{לא}.

ה'גט' שבין הקידושין לנישואין

נחזור לגירושין שבין הקידושין לנישואין (כתובות) – מה הכוונה? על פי הלכה, גדר קידושין הוא שעל האשה שהתקדשה כבר חל שם אשת איש, ואם רוצים לנתק את הקשר אחרי הקידושין ולפני הנישואין נדרש גט, בדיוק כמו בכל אשת-איש שהאדם חי אתה הרבה זמן. כלומר, מציאות הקידושין מצריכה-ממציאה את הדין של גירושין.

כל כך למה? כי צריכה להיות עוד נקודת אין, שתחבר בין הקידושין לנישואין גופא בתוך קדושת ישראל, בתוך יצירת הקשר. כמו שנראה בפרק הבא, הקידושין מוסיפים בתוך הנישואין המשכה של המקיף וכך הופכים אותם ל"דרך ארץ" של יהודי. לשם כך צריך נקודת אין, סוד של גיטין בין הקידושין לנישואין – 'גט' שבנעצם מחבר אותם.

פעם היו מחכים שנה בין קידושין לנישואין^{לב} – פרק זמן ארוך להתכוונן בו לנישואין, הנותן גם את האפשרות להתחרט (ולגרש בגט). כיום

אחרות – האין 'מובלע' באחד הצדדים, ולא ניכר בפני עצמו, ואולי מכאן ההסבר למה אצל הרמב"ם ה"ושלחה מביתו" נעלם לגמרי).

הופעת נקודת ה'אין' של הגירושין

את התופעה הזו, של הגירושין שמופיעים כ'אין' בין 'יש' ל'יש', אפשר לראות בעוד הקשר מפתיע: כאשר מכוונים את המסכתות של סדר נשים למדות הלב^{כד}, המסכתות שכנגד חסד-גבורה-תפארת הן קידושין-גירושין-כתובות – מסכת קידושין, כשמה, עוסקת בקידושין (הליקוחין-האירוסין), מסכת כתובות עוסקת בנישואין, וביניהן מופיעה מסכת גיטין העוסקת בגירושין. כלומר, הגירושין מופיעים בין יש ליש, בין היש של הקידושין ליש של הנישואין. אפשר ללמוד מסדר המסכתות שאפילו בתוך הקידושין והנישואין יש בהעלם אין באמצע.

אותה תופעה אפשר לראות גם בסדר שלש הדרכים בהן האשה נקנית, כסף-שטר-ביאה^{כה} – שכנגד חסד-גבורה-תפארת^{כו} (מסכת קידושין גיטין-כתובות בסדר נשים): בין כסף הקידושין (כמנהג ישראל) לביאה (שהיום מתממשת רק בנישואין), מופיע השטר, שנלמד לקידושין מגירושין (וכך אותו שטר מייחד ביניהם).

אפשר לרמוז זאת גם בסדר הפרשיות של "כי יקח איש אשה" – שלש פרשיות, שמכל אחת מהן היה אפשר ללמוד את דין הקידושין-הליקוחין: פעם ראשונה כתוב "כי יקח איש אשה"^{כז} בדין מוציא שם רע – לכן הרמב"ם מביא את המצוה משם. פעם שניה כתוב "כי יקח איש אשה"^{כח} בפרשה שאנחנו לומדים כעת, פרשת גירושין. הפעם השלישית, שמופיע בסמוך, בהמשך הפרשה, היא "כי יקח איש אשה

כד נתבאר בשיעור כמהלך בפני עצמו ונדפס לקמן.

כה קידושין פ"א מ"א.

כו וראה **יון משמח** ח"ג ש"א בתורה "קידושין במחשבה דבור ומעשה".

כז דברים כב, יג.

כח שם כד, א.

כט שם פסוק ה.

ל ישעיה נח, ח. ראה ע"ח שער הכללים פ"ח; של"ב (הארת המחזיקין ז"ן) פ"א (מ"ת). ובכ"מ.

לא בראשית ד, א.

לב ראה כתובות פ"ב מ"ה.

ג. קידושין ונישואין יחוד ישראל – "כל הראוי"

אחרי שהרבי מסביר שלפי הרמב"ם גדר הנישואין לפני מתן תורה נשאר גם בנישואין שאחרי מתן תורה, הוא מסביר שהדבר נוגע להלכה: יש כמה שיטות מהו גדר החופה, שעושה את הנישואין, והרמב"ם פוסק שגדר החופה הוא "שיביא אותה לתוך ביתו וייתיחד עמה ויפרישנה לו"^ל, בדומה ל"מכניסה לתוך ביתו ובעלה"^ל שלפני מתן תורה. לכן, לפי הרמב"ם^ל, אם האשה נדה, וממילא היחוד לא ראוי לאישות, לא נגמרו הנישואין.

בכל זאת, למרות הדמיון, יש פרט אחד שונה: לפני מתן תורה, כפי שהוא גם היום אצל בני נח, הנישואין תלויים בכך שהתקיימו חיי אישות בפועל^ל ואילו אחרי מתן תורה, אצל ישראל, די בכך שיש יחוד הראוי לכך – יחוד עם אשה טהורה ("ראויה לבעילה") – ואז, כמו בהרבה דינים בתורה, "כל הראוי ל... אין... מעכבת"^מ.

יוצא מכאן משהו מענין – שההגיון הכללי לפיו ברגע שמהו ראוי להיות כאילו הוא כבר קיים שייך דווקא בקדושת ישראל. מה המשמעות של ההגיון הזה? שיהודים עושים כל דבר בשני מישורים, כמו שהבעל שם טוב מסביר^{מא} את "חכם לב יקח מצות"^{מב} – שיש שתי מצוות וכל אחד חיה וקיימת במישור אחר. בכל דבר יש נסתר ונגלה, יֵה וְזֵה של כל הויה של יהודי. צריך לאחד ביניהם, שהנסתר והנגלה יהיו אחד ממש. כלומר, לענייננו, אם האשה טהורה וראויה לבעילה והאיש מתייחד אתה לשם נישואין – זה קרה. אצל גוי לא אומרים ככה, או שקרה אצלו בפועל או שלא קרה בכלל. זהו חידוש, שאין אצל גוי את ההגיון

עושים את הקידושין והנישואין סמוכים, באופן שבעצם מונע אפשרות של חרטה ביניהן – ה'אין' בין ה'יש' ל'יש' מתקטן ומצטמצם עד שהוא כמעט נבלע לגמרי, אך הוא בכל זאת קיים. זו כוונה חשובה לכוון בחופה, בין הקידושין בטבעת לבין שבע ברכות הנישואין – לדעת שיש שם רגע של החלטת הדעת^{לב} שאיני מתחרט, שאני באמת רוצה בשידוך. כלומר, ה'אין' בין ה'יש' ל'יש' נועד בעצם לשדרג את הקשר – לחזק את הדעת, שהיא תכלית דיני האישות. הרגע הזה הוא רגע של כריתת ברית, קשר נצחי שלמעלה מטעם ודעת, שאינו מתנתק גם כאשר נדמה בגלוי שיש פגם בקשר וסיבות לבטל את האהבה^{לד}. המיעוט והצמצום בנקודת ה'אין' היינו כריתת הערלה שיש בברית – כריתת-מיעוט הישות דקליפה כדי לשמור על האישות-ישות דקדושה שלא תגיע לספר כריתות (היחיד שיכול לכרות-לבטל את כריתת הברית ששרשה בכתר). אם כן, למדנו שיש בקידושין ונישואין בעצם שלשה שלבים – קידושין-אין-נישואין^{לה} – כאשר השלב האמצעי נלמד בפנימיות דווקא מסוד הגידושין. הקידושין בעצמם הם סוד של אין, ה"קדש מלה בגרמיה" הוא "והחכמה מאין תמצא"^{לו}, אבל האין שבאמצע הוא הכח להאיר את האין לתוך חיי הנישואין – להמשיך את הקידושין למטה, בדירה בתחתונים ממש.

לג ב"פרצוף הדעת" – בספר תשובת שיערי אהבה ורצון – החלטת הדעת היא היסוד, כח כריתת הברית, כמבואר בפנים.

לד תו"א יג, ג. לקו"ת נצבים מד, ב ויולך (ובכ"ד).

לה אפשר להקביל את שלשת השלבים לברכת כהנים (במדבר ו, כד"ו): ברכת "יברך הוי' וישמוך" היא עצם הקידושין (הברכה העיקרית, הדורשת שמירה, כפי שמוצאים בדיני נערה מאורסה, ועד כדי כך שנהגו היום לצמצם ככל שניתן את הזמן שבין הקידושין לנישואין לרגע אחד, כדי לשמור אותו מכל פגם). הברכה השלישית, "ישא הוי' פניו אליך וישם לך שלום", היא בפירוש נישואין ושלום בית. בין הקידושין והנישואין, ברגע של אין, עומדת ברכת "יאר הוי' פניו אליך ויחנך" – השראה 'אורירית' של אור וכן אל תוך חיי הנישואין (סוד האור והחן נתבאר באריכות בח"א של השיעור, שנדפס כתשורה לחתונה בר"ח אלול השתא). לו איוב כח, יב.

לז הלכות אישות פ"ה ה"א.

לח שם ה"ב.

לט כנ"ל מריש הלכות אישות וכן הלכות מלכים פ"ט ה"ז.

מ קידושין כה, א. ובכ"מ.

מא כש"ט (קה"ת) אות ט"א.

מב משלי י, ח.

אצל גוי לא
אומרים ככה,
או שקרה אצלו
בפועל או שלא
קרה בכלל. זהו
חידוש, שאין אצל
גוי את ההגיון של
"כל הראוי ל... אין...
מעכב"

עושים את הנישואין – על ידי יחוד (אצל ישראל יחוד הראוי לביאה, בבחינת "והאדם ידע", ואצל אינו-יהודי על ידי הביאה בפועל, כנ"ל). לעומת זאת, על החכמה כתוב "אם אין יראה אין חכמה"^{מח}, על ידי החכמה-הקידושין ה"אשה יראת הוי"^{מח} נקנית להיות אשת-איש (קנין המצריך גט כדי לבטלו).

חכמה ובינה הן גם, יחסית, אין ויש^{מט}. עיקר הישות (החיובית) של האישות הוא בנישואין, המתירים את יחסי האישות בפועל. בקידושין מתגלה הקדושה של היהודי, שהיא בעיקר האין שלו – "אין מזל לישראל"^נ (החכמה עומדת בין הכתר, שגם הוא אין^נ, לבינה שהיא יש – ל"החכמה מאין תמצא" יש כבר מציאות מסוימת, לכן קודם הסברנו שיחסית מסכת גיטין היא 'אין' בין ה'יש' של קידושין ל'יש' של כתובות).

הרבי מסביר בהמשך השיחה שהקידושין ממשיכים מקיף, אור אין סוף הסובב כל עלמין, והנישואין שבאים אחריהם ממשיכים אותו מקיף בפנימיות. גם אצל הגוי הנישואין – כניסת האשה לביתו, היחוד והאישות – ממשיכים אור בפנימיות, אבל אצלו זו דק המשכת אור אין סוף הממלא כל עלמין, הנמשך ב"דרך ארץ" גרידא. אין לו את המוחין דאבא, מכוחם ממשיכים בשעת הקידושין את האור הסוכ"ע, המשכה של עצמות. אצל היהודי התכל'ס של הכניסה לחופה היא המשכה בפנימיות, בתוך העולם, של אור אין סוף הסובב כל עלמין – דבר שזוכים לו על ידי הקידושין, עיקר החידוש של עם ישראל.

של "כל הראוי ל... אין... מעכב" – חידוש שצריך לבדוק אם הוא נכון במקרים נוספים ולראות אם יש לו עוד דוגמאות.

אפשר לתת לכך הסבר פשוט, ששייך במיוחד לדוגמה שלנו: לגוי אין דעת – "אל אחר איסתריס ולא עביד פירין"^{מג}. במצב בו אין דעת פנימית, אם אין יחוד פיזי – אין יחוד בכלל. לעומת זאת, אצל היהודי

היחוד מתקיים בשני משורים, בדעת הפנימית ובגשמיות, וברגע שהיחוד הגשמי יכול להתחולל לא מעכב שהוא יהיה בפועל, כי בפנימיות כבר יש יחוד.

קידושין ונישואין – קדושה וטהרה – סובב וממלא

עוד כלל שעולה מהדברים, שהיחס בין קידושין לנישואין הוא בכללות יחס בין קדושה לטהרה. קידושין הם קדושה, כמובן, והנישואין תלויים בטהרה דווקא – שהאשה תהיה טהורה וממילא ראויה לנישואין. היחס בין קדושה לטהרה הוא בין חכמה ובינה, אבא ואמא^{מז}.

יוצא שגם לגוי, שיש אצלו נישואין, יש את המוחין דאמא שלו – אבל מוחין דאבא אין לו בכלל. בכלל הבינה יש גם דעת, כמו שכתוב בפרקי אבות "אם אין דעת אין בינה וכו"^{מה} – הטהרה היא בעיקר בינה, אבל היא כוללת גם את הדעת, "מי הדעת הטהורים"^{מו}, "ודעת' זה סדר טהרות"^{מז} (לעומת "חכמת' זה סדר קדשים"). למה אני מדגיש זאת? כי דעת היא היחוד, כך

מג ע"פ זהר ח"ב קג, א. עיין ע"ח שמ"ח (הקליפות) פ"ב. מד ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"צ ערך 'טהור', וש"נ. הפסוק המובא פעמים רבות בהקשר זה הוא "שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור" (שמות לז, כט) העולה ב"פ 1118 (קריאת שמע "פעמיים בכל יום").

מה אבות פ"ג מי"ז.

מו ע"פ רמב"ם הלכות מקואות פ"א הי"ב.

מז שבת לא, א.

מח משלי לא, ל.

מט ראה לדוגמא ת"א הוספות ויקהל קיד, ד; לקו"ת פקודי ו, ב; צו יב, א. ובריבוי מקומות בדא"ח.

נ שבת קנן, א.

נא ורמז: אין איני יש עולה בן פרצי (סימן השנה הזו), ג"פ (ממוצע) קדם. ב"פ יראה וכו'.

אהבה טבעית לזולת

מתוך כל מה שהסברנו כעת, על היחס בין נישואין אצל בני-יח ואצל ישראל, אפשר להתבונן במשהו שלמדנו בימים האחרונים בתניא:

אדמו"ר הזקן כותב¹¹ שלא ראוי שבני ישראל יהיו כמו הגוים, "דזינין ומפרנסין ומוקרין לנשייהו ובנייהו מאהבה". הגוים מפרנסים את האשה והבנים מתוך אהבה של ה'אני', "לגרמיהו", ואילו אצלנו, עם ישראל, הכל צריך לבוא מתוך אהבת ה' והרצון "להחיות נפשות חלקי אלקות ולמלאות מחסוריהם בחסד חנם" – רצון ששואה ביחס לכל ישראל, "רק שאשתו ובניו של אדם קודמין לכל על פי תורה". מהתיאור הזה נשמע שהקשר של אדם לאשתו ובניו הוא מתוך התבוננות שהם "חלק אלוה ממעל ממש"¹², אבל לא שהוא חס ושלוה אוהב, הזו מאד צורמת, היא הפריעה לי מאז ראשית בואי ללימוד ספר התניא.

נשמע שהקשר של אדם לאשתו ובניו הוא מתוך התבוננות שהם "חלק אלוה ממעל ממש", אבל לא שהוא חס ושלוה אוהב אותם... ההבנה הזו מאד צורמת, היא הפריעה לי מאז ראשית בואי ללימוד ספר התניא

מה השאלה שלי? יש כל מיני הסברים שעושים 'השלכה' של אהבת ה' יתברך על אהבת ישראל, על פי איזה הגיון של התבוננות¹³, זה דבר טוב ויפה – אבל לכאורה זו לא אהבת ישראל הפשוטה, הטבעית והעצמית של הבעל שם טוב! יש ווארט ידוע¹⁴, דווקא בחב"ד (שכל כך אוהבת

התבוננות), שאם סוחטים יהודי עד הטפה האחרונה יוצאת טפת אהבת ישראל. כלומה, אהבת ישראל היא העצם של היהודי, תמצית החיים שלו – לא משהו שדורש התבוננות. אדמו"ר הזקן אמר – לא מעצמו, אלא במענה לשאלה – שאהבת ישראל היא השיא של אהבת ה' כי היא 'לאהוב מה שהאהוב אוהב'¹⁵. מה, אני צריך להתבונן שאני אוהב מה שהאהוב אוהב בשביל אהבת ישראל?! לא מסתדר אצלי, בתור 'חסיד בגנים'. ההתבוננות נדרשת בשביל לשכנע את הנפש השכלית, אבל כאשר סוחטים יהודי ויוצאת טפת אהבת ישראל לא נדרש שום שכנוע – זו הנפש האלקית במערומיה, אהבת ישראל לכל יהודי, גם שלא ראית מימך, יהודי שאין איתו שום קשר מודע¹⁶. האהבה הזו באה ממקום שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, בלי שום התבוננות. יהודי אוהב אהבה טבעית ועצמית את כל היהודים, וכמובן גם את אשתו ובניו הקודמים לכל אדם.

קידושין-נישואין – "רצוא ושוב" של אהבת ה' ואהבת ישראל

אז מה אפשר לומר? יש את הגימטריא הידועה, בשתי מצוות האהבה בתורה – "ואהבת את הוי' אלהיך"¹⁷ שוה בדיוק "ואהבת לרעך כמוך אני הוי'"¹⁸ (907). החידוש הוא שבשביל השויון צריך להוסיף ל"ואהבת לרעך כמוך" את סיום הפסוק, "אני הוי'" – תוספת עיקרית. אין הכוונה כאן רק שה' אומר על עצמו "אני הוי'", אלא שצריך להרגיש את ה"אני הוי'" בתוך אהבת ישראל. אין פה הגיון של מעבר מאהבת ה' לאהבת ישראל, שהוא מסקנה של איזה תהליך התבוננות, אלא ששתי האהבות הן דבר אחד ממש, ה"אני הוי'" מופיע ב"ואהבת לרעך כמוך".

נב תניא אגה"ק ט.

נג תניא פ"ב.

נד ראה לוח "היום יום" י"ב מנ"א ובמובא לקמן הערה נו.

נה הובא בשיעור י"א מנ"א תשע"ג, ובכ"מ. ראה גם

לקו"ש ח"ב עמ' 300 ואילך.

נו לוח "היום יום" כ"ח ניסן.

נד שם לט"ו כסלו.

נח דברים ו, ה.

נט ויקרא יט, יח.

ה"רצוא ושוב" של עצם הנשמה, "רצוא" לאהבת ה' ו"שוב" לאהבת ישראל, כי ישראל הם ה'

את אשתי על כל העולם כהקדש, ב"רצוא" אל הסובב כל עלמין, עוד לא מתייחד איתה לגמרי. אבל בשביל להתייחד איתה צריך 'גט' לחוויה הראשונה, לעשות 'אחורה פנה' מה"גאט איז אלץ", האהבה בה ה' הוא הכל ואין שום דבר חוץ ממנו, ולעבוד ל"אלץ איז גאט", להרגשה שהמציאות היא ה' – הכנסת האור הסובב כל עלמין בפנימיות, לאהבה עם ה' והיחוד איתה, והאהבה הזו גופא היא אהבת ה' בלי חשבון. והרמז: אותו מספר – 907, "ואהבת את הו' אלהיך", "ואהבת לרעך כמוך אני הו'" – עולה גם קידושין-נישואין!

לבנות את הקן

ראשי התיבות של קידושין-נישואין הם קן – בחתונה בונים קן משותף (כשהיחס בין ק לין הוא "שלם וחצי", היחס שמופיע בנישואין). האשה, "ביתו' זו אשתו"¹, היא הקן, כמו שכתוב "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו, עם קן דיליה, לייחדא קוב"ה ושכינתיה בתחתונים"². בקבלה המשיח נמצא ב"היכל קן צפור" – המשיח הוא החופה המקיפה על "כבוד חתן" ו"כבוד כלה"³. הרבה פעמים דורשים⁴ ש"קן ראשי תיבות קדמון-נצחי (קדמון-נצחי עולה משיח, הנמצא בקן). בלשון החקירה, "כל קדמון נצחי ולא כל נצחי קדמון" – העצם הוא קדמון וממילא הוא גם נצחי. גם כאן, הפעולה הראשונה, ה"רצוא" של הקידושין, ממשיך את קדושת העצמות

איך? כמו ה"רצוא ושוב"⁵ של עצם הנשמה⁶ – "רצוא" ל"גאט איז אלץ", ה' הוא הכל, ו"שוב" ל"אלץ איז גאט", הכל הוא ה', "רצוא ושוב" בין "אתה ה' הדעת כי הו' הוא האלהים אין עוד מלבדו"⁷ ו"ידעת היום

והשבת אל לבבך כי הו' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"⁸. לא חושב שהסברנו פעם באופן הזה את ה"רצוא ושוב" של עצם הנשמה, אבל עיקר הביטוי שלו הוא באהבת ה' ואהבת ישראל – ב"רצוא ושוב" בין אהבת ה' ואהבת ישראל, "רצוא" לאהבת ה' ו"שוב" לאהבת ישראל, כי ישראל הם ה'. ה"רצוא" הוא לאהבת ה' בלבד, ששוללת כל אהבה אחרת – כמו שמספרים⁹ ששאלו את רבי לוי-יצחק מברדיטשוב אם הוא אוהב פלפל במרק והוא 'יצא מדעתו', קפץ על השולחן בצעקות 'פלפל אני אוהב! את הקב"ה אני אוהב!'. זהו ה"רצוא" של אהבה בנפש, "אין עוד מלבדו", אבל ה"שוב" הוא אהבת יהודים בעצם¹⁰ (שגם בה הצטיין מאד רבי לוי-יצחק מברדיטשוב, סניגורן של ישראל) – אהבה בלי להתבונן, אהבה עצמית ליהודי שהוא ה', "ואהבת לרעך כמוך – אני הו'".

היחס הזה הוא-הוא הסוד העיקרי של קידושין ונישואין. בקידושין אני עדיין אוסר

א יחזקאל א, יד.

ב ראה אגרת מו"ה ר' אייזיק מהומיל הנדפסת בספר **לב לדעת** מאמר "צדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך). וראה שם עמ' קלג).

ג דברים ד, לה.

ד שם פסוק לו.

ה עירון קדישן מערכת רלו"צ (כ"ה תשרי); אהלי ליובאוויטש ח"א עמ' 259. ובכ"מ.

ו ראה בספר **הנפש** סוף פ"ט (עמ' קנח), ובכ"ד, כי בתחלה יש לתקן את קו שמאל, בהעלאת מדת היראה לה' לבדו, ואחר כך לתקן את קו ימין בהמשכת מדת האהבה להתפשט אל הבריות, כצוואת אבי הבעש"ט לבנו "אל תפחד משום דבר חוץ מה' ותאהב כל יהודי" (וכאשר לא פוחדים משום דבר חוץ מה' מתגלה ממילא האהבה המסותרת לה' בלבד).

ז ראה אמרי שפר (לרבי אברהם אבולעפיא) ח"ג; **שכינה ביניהם** פ"א אות ז (עמ' צז ואילך).

ח יומא פ"א מ"א.

ט הקדמת תקו"ז א, ב.

י זר ח"ב ז, ב; ח"ג קצו, ב; ע"ח שמ"ג (ציור העולמות) פ"ג.

יא ראה לקו"ת שה"ש ד"ה "כי על כל כבוד חופה" (מז, ב). ובכ"מ.

יב **שיעורים בסוד ה'** ח"ב עמ' סד, ובכ"מ. ראה סידור מהרי"ד נה, ב.

הנישואין צריכים להיות "פעולה נמשכת"¹⁷, אבל עיקר ה"פעולה נמשכת", שמתחדשת בעצם כל פעם, היא של הקידושין¹⁸ (שרש **קדש** ו**חדש** מתחלפים) – "כי יקח איש אשה חדשה". בגלל חידוש הקידושין גם הנישואין מתחדשים (משא"כ אצל אינו-יהודי, שאין לו קידושין, גם אין חידוש אמתי, ודוק).

במקיף – ממשיך את הקדמון. דווקא בזכות הקידושין הנישואין נעשים נצחיים, כמו שפתחנו. כמו שהזכר, בסדר נשים הקידושין הם עצם האהבה, החסד, והנישואין באים להמחיש את האהבה הזו למטה, בפועל, שיצא ממנה "דור ישרים יברך"¹⁹.
הרוגאטשובר אומר שגם הקידושין וגם

יד ראה מפענח צפונות פ"ה סכ"ח וש"נ.
טו ראה עוד שם פ"י ס"ג.

יג תהלים קיב, ב.

הלוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ עיקר חידוש התורה הוא קידושין וגירושין – אך הנישואין ממשיכים את גדר הנישואין שלפני מ"ת.
- ◆ הגלות היא גירושין במושגי בני-נח – אך במושגי התורה שילוח ללא גט אינו גירושין!
- ◆ נישואין הם בגדר "דרך ארץ" ש"קדמה לתורה" (גם קדימה במעלה).
- ◆ תכלית חידושי התורה בנישואין היא להפוך אותם לנצחיים.
- ◆ גירושין הם יציאה משידוך לא-מתאים (כפי שמתברר למפרע) לטובת הקמת בית נאמן בישראל.
- ◆ אישות לשון ישות – מציאות קיימת ואמתית של 'יש' היא רק בחיי-נישואין.
- ◆ גירושין הם 'אין' – בה מודגשת יציאת האשה לרשות עצמה ("ושלחה מביתו... ויצאה מביתו...") – בין 'יש' (הנישואין שכשלו) ל'יש' (הנישואין האמתיים).
- ◆ אפשרות-הגירושין מופיעה כנקודת 'אין' בין ה'יש' של הקידושין ל'יש' של הנישואין.
- ◆ תחת החופה, בין נתינת הטבעת לשבע ברכות, יש לחדש את החלטת הדעת – כן, אני רוצה להתחתן!
- ◆ אפשרות הגירושין נועדה לשדרג את עומק הנישואין – לחולל כריתת ברית דווקא מנקודת ה'אין'.
- ◆ הקידושין הם "רצוא" לחוויה אלקית והנישואין הם "שוב" לאהבת ישראל טבעית.
- ◆ בין הקידושין לנישואין צריך לתת 'גט' ל"רצוא" ולעבור ל"שוב".
- ◆ בקידושין-נישואין בונים את הקן – מקום מתאים עבור המשיח.
- ◆ הקידושין מגלים את ממד ה"קדמון" וכך הופכים את קשר הנישואין ל"נצחי".
- ◆ הפעולה-הנמשכת של הקידושין מחדשת תמיד את חיי הנישואין – "כי יקח איש אשה חדשה".

שיעור

הסדר הפנימי של שבע מסכתות סדר נשים

הקדמה לסדר נשים

קיצור מהלך השיעור

במסגרת שיעור הקדמה **למסכת גיטין** (שנדפס לעיל), נתן הרב סקירה פנימית על המבנה של **שבע המסכתות** בסדר נשים – **מבנה קצר ונאה** הקובע ברכה לעצמו.

שבע מסכתות כנגד מדות הלב

בסדר נשים יש שבע מסכתות – יבמות, כתובות, נדרים, נזיר, סוטה, גיטין, קידושין – וצריך להבין אותן. לכאורה מתבקש לשבע מדות הלב לפי הסדר, אבל זו לא ההקבלה הנכונה. נצטרך להסביר מה ההגיון בסדר של חז"ל בשבע המסכתות, אבל על פי פשוט ההקבלה המתבקשת לספירות היא בסדר הבא:

קידושין וגירושין, שהם יצירת הקשר והפסקת הקשר, הם בפשטות חסד וגבורה. מסכת קידושין, החסד, היא "יומא דאזיל עם כולה יומין", לכן "האשה נקנית בשלש דרכים", כסף-שטר-ביאה שכנגד חסד-גבורה-תפארת¹. אבל העיקר הוא קידושי כסף, כיסופים ואהבה,

הקדמה כללית לסדר כללי

מתחילים כעת בישיבות שלנו את לימוד מסכת גיטין, מהמסכתות היסודיות בסדר נשים (וגם בדף היומי אוחזים בסדר נשים, במסכת כתובות), ומתאים שנחזור על הקדמה כללית וחשובה שלנו לסדר נשים². חז"ל דורשים³ את ששת התיאורים לתורה בתהלים יט על ששה סדרי משנה. התיאור הראשון, "תורת הוי' תמימה משיבת נפש"⁴, הוא סדר נשים (וכן דרשו "חסן זה סדר נשים"⁵). רבי לוי'ק מסביר⁶ שכל התורה שבעל פה יוצאת מסדר נשים, לכן זו הקדמה שחשובה לכל התורה.

נרשם (מחזרה טלפונית של הרב ומהנחת השומעים) ע"י איתיאל גלעד. לא מוגה. שבת ראה, ל' מנחם-אב תשפ"ב – כפ"ח.

א ראה באורך שיעור ה' אלול תשע"ו.

ב מדרש תהלים יט (וראה גם במדבר רבה יג, טו).

ג תהלים יט, ח.

ד שבת לא, א.

ה לקולו" הערות לתניא קמג, א (עמ' מט).

1 ראה זהר ח"ג קג, אב; קצא, ב; ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; פע"ח שער הה"ס פ"א.

2 קידושין פ"א מ"א.

3 וראה **יון משמה** ח"ג ש"א בתורה "קידושין במחשבה דבור ומעשה".

הנזיר בא מקו שמאל¹¹. מסכת נזיר היא בת זוג של נדרים¹², אבל היא שייכת במיוחד להוד. כל דיני נזיר הם בעצם תיקון ספירת ההוד, שלא תהפוך למשחית – הנזיר מרגיש עצמו פגיע ולכן הוא נוהג. חז"ל אומרים שהוא פוחד כי ראה סוטה, כמאמר חז"ל "הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין"¹³. הוא צריך שמירה, סוד "שמור" לנוקבא¹⁴ – לשמור על עצמו ולהנזר משלשת הדברים האלה. נדרים נזיר הם ודאי זוג, נו"ה למטה מהתפארת.

אחר כך באה מסכת סוטה, שהיא בפירוש ספירת היסוד, שמירת הברית ושמירת קדושת הקשר בין בני הזוג. האיש מקנא לאשתו (והקנאה הראויה היא רוח טהרה¹⁵) – קנאה עולה יוסף, שמדתו יסוד.

האחרונה היא מסכת יבמות, כנגד המלכות ש"רגליה יורדות מות"¹⁶. בתורה דווקא יהודה מודע ליבום, כי הוא שבט המלכות. שם יש את ההיכית מצוי של שני אחים, שאחד מת והשני צריך לייבם את אשתו כדי לקיים את הנצחיות, את הזרע שלו, את השם שלו – גם שם הוא סוד המלכות¹⁷. חוץ ממצוות הקידושין והגיורושין, יש בתורה עוד מצוה עיקרית בנישואין – "פרו ורבו"¹⁸. בפשטות, זו מצוה ששייכת למסכת כתובות – הנישואין עצמם – אבל כל דיני פריה ורביה מופיעים ביבמות¹⁹, במסכת של המלכות, שגם מתחילה את סדר נשים. פריה ורביה היא התכלית של הכל – "אין אשה אלא לבנים"²⁰.

ולסיכום:

וכן מנהג ישראל. שרש החסד הוא בחכמה (בסוד "אלהי אברהם"²¹), שהיא "קדש מלה בגרמיה"²² – התכונה של הקידושין, "דאסר לה אכולי עלמא כהקדש"²³.

מסכת גיטין, כאשר "מצא בה ערות דבר", היינו ניתוק עצם האהבה, עצם הקשר – הגבורה (אכן, התכלית היא ליצור קשר חדש ומתוקן יותר, כמוסבר לעיל בשיעור 2).

אחר כך, במסכת כתובות עיקר דיני הכניסה לחופה, "כתפארת אדם לשבת בית"²⁴. בכסף-שטרביאה הביאה היא התפארת, ובכתובות, שכנגד התפארת, יש את עיקר הביאה. הביאה בקידושין היא ביאה ראשונה, הביאה של "אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי"²⁵ (יש סוגיא שלמה אם קונים בביאה²⁶, קנין שחז"ל אסרו אותו היום²⁷), ועיקר הביאה של כניסה לחופה היא שראויה ללדת. מסכת כתובות מכונה 'ש"ס קטן'²⁸ בגלל הגיוון המפואר והיסודי של הנושאים שלה – תכונת התפארת שכוללת הכל. תחת הקידושין בימין יש את מסכת נדרים. בקידושין "אסר לה אכולי עלמא כהקדש", כנ"ל – איך אוסרים? על ידי נדר. נדרים הם הענף הסופי של הקידושין. לכן עיקר הנדר נקרא קונם – לעשות משהו הקדש.

גם נזיר הוא סוג של נדר, אבל סוג מיוחד שקובע ברכה לעצמו. בניזיר יש שלשה דינים – איסור שתית יין, איסור תספורת ואיסור טומאה. איסור הטומאה למת, במיוחד, הוא הוד – "הודי נהפך עלי למשחית"²⁹. גם השערות, הנזר של הנזיר הם בחינת הוד (לשון יפי). גם היין בו נאסר

ט ראה שער הכונות דרושי העמידה דרוש ב'.

י זרה ח"ג צד, ב.

יא קידושין ב, ב.

יב ישעיה מד, יג.

יג סנהדרין כב, ב.

יד קידושין ט, ב ואילך.

טו ראה שם יב, ב; רמב"ם הלכות אישות פ"ג הכ"א (ובכ"מ); שו"ע אבה"ע הלכות קידושין סי' כו ס"ד.

טז כך בדפי השער בדפו"י של חידושי הריטב"א ושטמ"ק על מס' כתובות. ראה גם בהקדמת ההפלאה למסכת זו.

יז דניאל י, ח.

יח ראה זרה ח"ג קכז, א. ובכ"מ.

יט ראה סוטה ב, א.

כ זרה ח"א מח, ב.

כא סוטה ג, א.

כב משלי ה, ה.

כג שושן סודות אותיות פב (פירוש "למען שמו") ויתל; פירוש הרמ"ק לספר יצירה פ"ה מ"ז. ובכ"מ.

כד בראשית א, כח.

כה פ"ו מ"ו – סא, ב ואילך.

כו כתובות נט, ב.

פרקי אבות

פרקים א-ב

בעלי תשובה וצדיקים

פרק א' משנה י':

שְׁמַעְיָה וְאַבְטַלְיוֹן קָבְלוּ מֵהֶם...

פרק ב' משנה ח':

חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי... רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲרָף...

כדי לסיים פעם נוספת את פרקי אבות לפני ראש השנה, נוהגים בשבתות הקרובות לומר בכל שבת שני פרקים. השבוע אנו לומדים פרקים א' וב', ונתמקד בכמה תנאים המוזכרים בהם בהיבט של "בעלי תשובה" ו"צדיקים".

בפרק א' אנו לומדים על שמעיה ואבטליון: שניהם היו גרים^א (או בני גרים^ב), הדומים לבעלי תשובה, שעבדו קשה ונעשו לצדיקים. לעומתם, בפרק ב' אנו לומדים על רבי אלעזר בן ערך, תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי, שהיה צדיק מעיקרו אלא שבמהלך חייו שכח את תלמודו^ג ולבסוף חזר ונעשה אף בעל תשובה^ד.

מי יותר גדול, הצדיק או בעל התשובה? בגמרא יש מחלוקת בדבר, אך בדרך כלל ההכרעה כדברי האומר שבעל תשובה גדול, "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים

אינם עומדים"^ה. יתירה מזו, על המשיח נאמר בספר הזהר שהוא יבוא להשיב את הצדיקים בתשובה! בבעל התשובה יש 'אורות גדולים', כח ועוצמה "בחילא יתיר", לאין שיעור מאשר בעבודה ה'רגילה' והמדודה של הצדיקים.

אכן, מוסבר בחסידות^ו שהתכלית היא איחוד מעלת הצדיק ובעל התשובה. לבסוף בעל התשובה מבין שאחרי כל הכוח הרב והטוב שיש בו, עליו להתמיד בקיום מצוות בפשטות, במסגרת ה'כלים' המדויקים בהלכה. אם לא כן, האורות עשויים להיגמר והקשר עם הקב"ה יתעמעם. גם בעלי התשובה הגדולים ביותר צריכים להיות מעט "צדיקים", ולקיים תורה ומצוות כמותם. עלינו לחזור בתשובה תמיד, אך "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים"^ז דווקא – בעל התשובה צריך להרבות במעשים טובים ולהיות בעל-תשובה-צדיק. באותה מדה, הצדיק צריך לקיים "כל ימיו בתשובה" ולהיות צדיק-בעל-תשובה.

מדרגת הצדיק שייכת לחכמה, ומדרגת בעל התשובה לבונה, "ולבבו יבין ושב ורפא לו", כאשר בבונה מתגלים אורות מדובים דתהו מדרגת הכתר. על החכמה נאמר "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים", תכלית הצדיק-החכם להיות גם בעל תשובה! ורמז: **חכמה תשובה מעשים טובים** = 888 = "**קץ שם לחשך**" = 8 פעמים **אלף-פלא** (ממוצע כל אות ב-**קץ שם לחשך**) – אלף היינו חכמה, "אאלפך חכמה", בחינת הצדיק, ופלא היינו הכתר המתגלה בבונה, בעל התשובה.

ה ברכות לד, ב.

ו ע"פ זהר ח"ג קנג, ב. הובא ונתבאר בלקו"ת שמיני עצרת צב, ב; שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.

ז תורת חיים וישלח ד"ה "ויקח מן הבא בידו" פ"ה (קצב, ב"ג).

ח אבות פ"ד מי"ז.

נערך ע"י מנחם זאב ויגורט ע"פ שיעור י' כסלו תשע"ב.
א גיטין נז, ב; פיה"מ לרמב"ם עדויות פ"א מ"ג ומ"ה, ובכ"מ.

ב דרך חיים (למהר"ל) ותו"ט על משנתנו. ובכ"מ.

ג שבת קמז, ב. ועוד.

ד וראה במדור הביאורים לפרקי אבות בגליון מסעי השתא, וש"נ.

קדושת לוי

פרשת כי תצא

קן צפור

הטובים אז יהיה מקום להתעוררות עליון להיות זמן רב אצלך, מה שאין כן כשבא התעוררות עליון מקודם שאתה בחוסר כל אין מקום להתעוררות לשרות בו זמן רב. וזהו והארכת ימים מלשון הבהירות דהיינו הבהירות שנתן לך מלעילא תגרום שתאריך אותו שיהיה אצלך זמן רב.

הדרך הרצויה היא שהאדם מתעורר בעצמו תחילה, אתעוררת דלתתא, ואז הקב"ה שולח לו התעוררות מלמעלה, ובוה נקרא "נהנה מיגיע כפיו". ועל זה נאמר "יִהְיֶה חֻקְמָתָא לְחַפְיָמִין"^ב — כשהוא בבחינת חכם מעצמו ה' נותן לו עוד חכמה. אך כשאדם בקטנות ואין בו דעת להתעורר מעצמו, אז ה' מעורר אותו תחלה, כמו אם המטה עצמה להשפיע לבנה. וזה "כי יקרא קן צפור לפניך" — כשבאה לך התעוררות מאירה (צפור לשון צפרא, "הבקר אור"^ג מתורגם "צפרא נהר"); "בדרך" בדרכי ה', מצוות ומעשים טובים ("הליכות עולם לו"^ד), "אל תקרי הליכות אלא הלכות"^ה); "בכל עץ", בלמוד התורה, עץ החיים (ואת המלים "או על הארץ" יש לדרוש על מצוות התלויות בארץ); "והאם רבצת על האפרוחים", התעוררות מלמעלה, בחינת אמא, כיון שאתה אפרוח קטן; אזי "לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם", אל תסמוך

פי יקרא קן צפור לפניך...^א כותב הקדושת לוי: כבר נודע שיש ב' התעוררות התעוררות דלעילא והתעוררות דלתתא ואין האדם רשאי לסמוך עצמו על התעוררות דלעילא, רק ליהנות מיגיע כפו להתעורר מעצמו ואז נחה עליו רוח ה' התעוררות דלעילא, כי הקב"ה ייב חכמה לחכימין, כאשר מתעורר עצמו והוא בבחינת חכם כבר אז השם יתברך ייב חכמה ושולח לו התעוררות העליון. אמנם כשהתינוק קטן האם צריכה להטות עצמה להתינוק שיניק כן השם יתברך כשאין לאדם שכל כלל שיוכל להתעורר מעצמו שולחין לו התעוררות דלעילא... וזה שכתוב כי יקרא קן צפור, צפור, מלשון צפרא, דהיינו בהירות, רוצה לומר כשיקרה לך בהירות והתעוררות עליון יאיר עליך... והאם רובצת על האפרוחים, פירוש מחמת שאתה עדיין אפרוח קטן בדעת להתעורר עצמך לכן צריך האם אימא עילאה לרבץ עליך בתחילה... אף על פי כן לא תקח האם על הבנים, לא תסמוך על התעוררות דלעילא מה שאימא עילאה רובץ על כו', דהיינו עליך... למען ייטב לך, פירוש על ידי התעוררות שלך יש להבורא יותר תענוג כמאמר חכמינו ז"ל ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים... וזהו והארכת ימים, פירוש עוד טובה יגיע לך על ידי שתתעורר עצמך במעלת הקדושה מצד מעשיך

ב דניאל ב, כא.

ג בראשית מד, ג.

ד חבקוק ג, ו.

ה מגילה כח, ב.

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב י"א אייר תשפ"ב.

א דברים כב, וז.

דהיינו שהבהירות מצד פנימיות החכמה תמשך למטה לכל שאר כוחות הנפש, שהרי החכמה היא 'נקודה דנעיץ' בכל הכחות, סוד "אבא מקנן באצילות" (ומדובר כאן בעיקר בצדיק שבסוד עולם האצילות, "אצילי בני ישראל", הזוכה לאין האמת).

עבודה מצד מוחין דאמא

האתערותא דלעילא הבאה לפני אתערותא דלתתא היא כאם המניקה את בנה הקטן, "והאם רבצת". נמצא שיש כאן השוואה וניגוד: אתערותא דלתתא תחילה היא בחינת אבא, חכמה, ("יהב חכמתא לחכימין") מוחין דאבא, בטול ואין, ואילו אתערותא דלעילא תחילה היא בחינת אמא, בינה, מוחין דאמא, יש. כשהאדם בקטנות מוחין ונצרך שתגיע לו התעוררות מלמעלה, הוא עובד ה' בתורה ומצוות אך חסר לו בטול.

אמנם "שלח תשלח את האם", דהיינו עליו להגיע להתפשטות הגשמיות (שלח בארמית הוא להפשיט). ואז יזכה שהתעוררות הבאה מלמעלה, בבחינת אמא, תתקיים בו ותמצא מנוח, ואז יוכל להגיע בנחת לשתי הדרגות שמצד החכמה-אבא, ויתקיים בו לבסוף "ואת הבנים תקח לך", בנים גדולים ולא רק אפרוחים.

ויש לומר שהפשטת האם, התפשטות הגשמיות, היינו להגיע ממדרגת אמא תתאה ל'אמא עילאה', סוד שרה אמנו. שרה אמרה "גרש האמה הזאת ואת בנה", כנגד האם והבנים כאן, וה' הסכים עמה ואמר לאברהם "כי ביצחק יקרא לך זרע" – כמו "כי יקרא קן צפור". קן צפור ר"ת קץ, רמז ליצחק אותיות קץ-חי, דהיינו "והארכת ימים" ועד שחי בחיים נצחיים.

בסיכום: יש כאן ארבע מדרגות מלמטה למעלה. א. אתערותא דלעילא תחילה, אמא תתאה, יש. ב. עבודת האדם בהתפשטות הגשמיות, שאז מגיע לאמא עילאה. ג. חיצוניות החכמה, בטול היש, אין, בחינת חכמה הבאה בהתעוררות האדם. ד. פנימיות החכמה, אין האמת, בטול במציאות, התעוררות מלמעלה.

על התעוררות זו הבאה מלמעלה אלא תעורר בעצמך, "שיהא הוא מעורר השחר"; "למען ייטב לך", כיון שבעבודה בכח עצמו גורם נחת רוח למעלה, "ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים" וממילא גדל שכרו הטוב; "והארכת ימים", כשהתעוררות מתחילה מצד האדם אזי הבהירות שבאה בעקבותיה מלמעלה נותרת לזמן רב וארוך.

התעוררות החכם

את הפסוק "יהב חכמתא לחכימין" מפרש הקדושת לוי על אתערותא דלתתא. החכמה היא פקחת עינים ("החכם עיניו בראשו") להתעורר משינה ותרדמה. "אני ישנה ולבי ער [ער ומעיר אותי משנת]"¹ על ידי החכמה, "ולבי ראה הרבה חכמה"².

החכמה היא בחינת אין, "והחכמה מאין תמצא", מוחין דאבא, בטול. דהיינו שעיקר ההתעוררות דלתתא הוא להגיע למדת 'אין', לבטל את ישותו וכל פניה שיש לו בעבודת השם יתברך – זו חכמה אמתית וזו התעוררות באמת. ויש לומר שבהתעוררות הראשונה מצד האדם הוא מגיע לחיצוניות החכמה, בחינת 'בטול היש' (מתוך המודעות העצמית, חוויית היש, הוא מכיר במקורו באין האלקי), ואילו בהתעוררות שבאה אחר כך מלמעלה הוא זוכה לפנימיות החכמה, האין האמת, דרגת 'בטול במציאות' (ללא חוויית קיום עצמי נפרד).

בדרגה זו מתקיים "ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים", והפרנסה היא התענוג שגורמים לו יתברך. "והארכת ימים" – דהיינו שהתעוררות הבאה אח"כ מלמעלה, הבהירות (יום) מצד האין האמת, תשאיר לאורך ימים. ועוד יש לפרש "והארכת ימים", אריכות לשון המשכה (אורך).

1 זהר ח"ג ז, ב.

2 קהלת ב, יד.

3 שיר השירים ה, ב.

4 קהלת א, טז.

5 איוב כח, יב.

צדק צדק תרדף

מכתב לעמירים בן אוליאל

לעמירים בן אוליאל שי'

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. הרבה נשמות ישראל הן אתך עמך יחד, בימי הדין הבאים – דין אמת לאמתו, לא דין של עלמא דשקרא שהוא עיוות הדין – ה' ישפוט אותנו ויזכה אותנו ועד שישועת ה' כהרף עין. חזק ואמץ. בכל יום ובכל שעה על כל יהודי להאיר את הסביבה בה הוא נמצא באותו רגע בהשגחה פרטית וגם במצבים קשים לעבוד את ה' בשמחה ולרקוד יחד עם רבי לוי יצחק מברדיטשוב "ברוך אתה ה' שלא עשני גוי" וכו'.

ברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה!
הרב יצחק גינזבורג

בשולי המכתב

לאחרונה נדחה בבג"ץ ערעורו של עמירם בן אוליאל המואשם ברצח ב'פרשת דומא'. הרשעתו של עמירם התבססה על הודאתו שניתנה לאחר שעבר עינויים בחקירת שב"כ (כמפורט בפרוטוקולים שרק חלקם הותר לפרסום). עד היום, עמירם מוחזק במאסר בבידוד חמור ותנאים קשים ביותר, והמאבק הציבורי שמתנהל למענו נמשך.

העוול בפרשה זו זועק לשמים, וניכרים דברי הכתוב "מקום המשפט שמה הרשע". נזכיר בקצרה כמה נקודות:

א. עצם השימוש (במקרה זה ודומים לו)

הפסול והמזעזע ב'אמצעים מיוחדים', שם מכובס לעינויים.

ב. ההסתמכות על הודאת הנאשם שבאה אך ורק בעקבות העינויים. יש להזכיר שלפי משפט התורה "אין אדם משים עצמו רשע"^א ואינו נענש על פי הודאת פיו, כל שכן וקל וחומר כאשר הודאה זו נגבתה תחת לחץ פיזי ונפשי מובהק כגון זה.

ג. החמור ביותר הוא עצם ההשוואה בין אויב לאוהב. במדינה יהודית ראויה לשמה, מי שזומם לפגוע בעם היהודי הוא אויב, והיחס אליו נגזר בהתאם. לשם כך קיים בצדק גוף כמו 'שירות הבטחון הכללי' הפועל גם באמצעים מיוחדים וחרגיגים על מנת למנוע ולסכל פעילות חבלנית, לאומנית ואנטישמית. אולם כלפי אחים יהודים, גם במקרה שהם טועים וגם אם יש להענישם, היחס צריך להיות שונה לגמרי. כאן צריכה לפעול המשטרה ולא השב"כ, ולהשתמש בדרכי החקירה המקובלות בתחום הפלילי. ביחס לאויבים, המטרה היא נצחון, מלחמה נחושה וחתירה להכרעה. ואילו כלפי אחים המטרה העיקרית היא "משפט צדק", "צדק צדק תרדף"^ב (להגיע לצדק באמצעים של צדק).

ד. קשה להתעלם מהיחס הקשוח והמחמיר לאסירים לאומיים יהודים כמו עמירם לעומת היחס הטוב אליו זוכים מחבלים רבים בכלא הישראלי (כולל הטבות מיוחדות שנחשפו לאחרונה, וד"ל).

פרשה זו מהווה תזכורת לתפלה מעומק לב "הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ כְּבָרָא שׁוֹנֶה וְיִוְעָצֵינוּ כְּבַתְּחִלָּה. וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וְאַנְחָה", בכינון משפט צדק בארצנו לפי תורת ישראל, במהרה בימינו.

נערך ע"י יוסף פלאי.

א. סנהדרין ט, ב. רמב"ם הלכות סנהדרין פ"ח ה"ו.

ב. דברים טז, כ.

הסיפור החסידי

הבעל שם טוב | מי שאמר לשמן וידלוק...

אור הוא אור התורה. אך אם בגלוי נראה כי התורה מאירה את העולם מבחוץ, מלמעלה, הרי ככל שזוכים לרזי תורה, מבינים כי אור התורה נמצא בתוך העולם ממש. לכן, כשיודעים לעמוד על סודו של הקרח – גם הוא הופך לנר מאיר. כדבר הזה כבר היה לעולמים, במעשה רבי חנינא בן דוסא שאמר לבתו: "מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק". ובכל זאת כאן מחודדים הדברים עוד יותר, שהרי הקרח הקר הוא היפך האש המחממת.

עיקר עבודת הבעל שם טוב איננה בנרות הקרח – גם במופתים שהוא מחולל הוא מכוון בעיקר להאיר בבני ישראל. את נטיף הקרח מספיק היה, בהוראת הבעל שם טוב, להצית באש פשוטה. אך מה צריך אדם לעבור, כדי שיהפוך לנר אלוקי? ניתן לומר כי התהליך הזה מזכיר מאוד את הפוטוסינתזה שבמין הצומח: ראשית מקבלים אור מלמעלה, אור תורה. האור הזה נקלט בנפש האדם, ומזכה אותו בגילוי רז. לאחר מכן, בכח הרז שזכה לו, יכול האדם להאיר מתוכו גם את סביבו.

התהליך הזה הוא העולה משני חלקי הפסוק הסותרים לכאורה: "כי אם בתורת ה' חפצו", "ובתורתו יגהה יומם ולילה". האם תורת ה', או תורתו של הלומד? והתשובה כבר מובנת, כדברי הגמרא: "בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו". בתחילה האור מאיר את האדם החשוך, ובהמשך – האדם עצמו יכול להאיר ולחמם את החושך והקור סביבו.

בסיפורנו נאמר שהבעל שם טוב אהב אור, ובמקום אחר מובא שהיה מברך תמיד את ילדי ישראל שיהיו 'יהודים חמים'. וראה בספרנו

סיפור הרבי הרי"ק, מה ששמע מאביו הרבי הרש"ב: בשנת ה'תקע"ט התוועד פעם הרבי הצמח צדק עם החסידים, ואמר אז שאצל הבעל שם טוב דלקו נרות של קרח, ואילו כיום גם חסידים בעלי ידיעה והשכלה הם קרים.

הבעל שם טוב, סיפר הרבי הצמח צדק, אהב מאוד אורה. אור בגימטריא רז, מי שיודע את הסוד הפנימי של כל דבר – הוא יכול להאיר. פעם אחת היה לתלמידי הבעל שם טוב רק נר אחד, והבעל שם טוב עמד להיכנס. הצטערו התלמידים מאוד כי ידעו שהבעל שם טוב אוהב אור, ולא ידעו מה לעשות.

כשנכנס הבעל שם טוב, אמר: אצל יהודים צריך להיות אור, עבודתי היא להאיר בבני ישראל! ויענו התלמידים שלא יכלו להשיג יותר מנר אחד. אז הורה הבעל שם טוב להוריד מהגג נטיפי קרח ולהדליקם. התלמידים עשו כך, ו'נרות' הקרח דלקו.

אחר ניגן הרבי הצמח צדק בדבקות, ואמר: אצל חסידי ותלמידי הבעל שם טוב דלקו והאירו נרות של קרח, ואילו אצל החסידים כיום חושך וקר. והרבי הרש"ב היה מספר סיפור זה ומסיים: הסבא (הצמח צדק) גילה את ה"אש תמיד תוקד" של הנשמה – שדרכי החסידות יאירו את הבתים החסידיים. שהיכן שיהיו, בכל מרחבי עולם וקצווי ארץ, יצליחו להאיר אור תורה.

[ספר השיחות הש"ת עמ' 174]

"עבודתי היא להאיר בבני ישראל!" אמר הבעל שם טוב, והרבי הרש"ב מפרש כי אותו

ומידלדל. הרי חסידות מטבעה היא גילוי רזים פנימיים, ולומדיה אמורים להיות נרות להאיר בכל דור ודור – ממש כדורו של הבעל שם טוב! מדוע, איפוא, אין הדבר כך?

אך אפשר גם להתבונן בעומק יותר, ולהבין שאמנם ירדת הדורות היא גזירה המובנית בטבע העולם, אך הטוב לעולם אינו הולך לאיבוד – אלא מוצא לו דרכים אחרות להתבטא בהן. בימי הבעל שם טוב היה כל תלמיד איש המעלה. גם אם לא יכול כל אחד להדליק את הקרחת, היו הכל יכולים להאיר ולחמם במידה רבה את הסובבים אותם. בדורות המאוחרים יותר, עברה סגולת האור מן הפרט אל הכלל. זו משמעות האור המאיר בבתים החסידיים – אותו אור שזכו לו יחידים בעבודתם, הפך לנחלת הכלל כולו. הבתים החסידיים מאירים אהבה ויראה בטבעיות פשוטה, ויש בכך משום עילוי גדול לעומת דורות עברו.

ותקנה נוספת שפעל הרבי הצמח צדק: שהיכן שיהיו יצליחו להאיר אור תורה. כשהאור נחלש, העצה היא להאיר על הזולת. "ומתלמידי יותר מכולם" – אור חוזר עולה מן המקבל ומאיר על המשפיע, וחוזר חלילה. שלהבת מצטרפת לשלהבת, כשהיא מפרה ומרבה אותה עשרת מונים. בפרט בדור האחרון אנו רואים, איך כל הלהט שהושקע בזמנים עברו בעבודת התפילה, משמש כעת כמנוע שאינו יודע לאות למשימת השליחות – להאיר אור תורה בכל מרחבי עולם וקצווי ארץ כפשוטו ממש.

סוד הוי' ליראיו בשער "שמש הוי'", שארבע תכונות לשמש: אור, חום, מרפא וצמיחה (כנגד ארבע אותיות שם הוי'). אור וחום שוכנים יחד אצל הבעל שם טוב, בבחינת "תרין רעין דלא מתפרשין". אמנם לאמיתו של דבר, כל ארבע התכונות התגלו בו. שהרי היה 'בעל שם' שעסק ברפואת הגוף והנפש, וכן היה "זורע צדקות מצמיח ישועות" לכלל ולפרט בכל עת, וניצוץ "איש צמח שמו ומתחתיו יצמח" (זכריה ו, יב). כבר בדורו של הצמח צדק, ארבעה דורות בלבד לאחר מכן, מורגש חסרונו של הבעל שם טוב ושל נרותיו. כי הנר מאיר ומחמם, והרבי הצמח צדק קובל על כך שאצל חסידים היום חושך וקר. האור הוא במוחין שבראש, דעת אלקים בהירה וזכה. אותם רזי תורה המאירים את המוחין, מחממים את הלב ברגשי קודש של אהבה ויראה לה' יתברך. גם ההתוועדות, שבמהלכה סיפר הצמח צדק את הסיפור הזה, היא מעמד שתפקידו לעורר בעיקר את החום הלבבי אצל משתתפיו.

דברי הרבי הרש"ב באים להמתיק את קבילתו של הרבי הצמח צדק. בכלל, אין צדיק מתלונן או מבקר אלא אם כן בכוונתו לתקן. הרבי הרש"ב מסביר שתחושת החסרון החרף שחש בו הרבי הצמח צדק, היא שהביאה אותו לפעול ביתר שאת להבערת אש בנשמה ולהעלאת האור בבתים החסידיים.

אפשר להתבונן במצב ולהסיק מתוכו שאכן, יד ירדת הדורות היתה בחסידים ואורם הולך

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

פאב חסידי

במשך תקופה מסוימת חשבתי כמה פעמים על פתיחת פאב (אם הוצים אפשר לקרוא לזה "שענק" או סתם "בית ועד" - או כל שם אחר, אבל מצד הענין - פאב...)

שיהיה מקום להפצת יהדות. הסיבה העיקרית לא ללכת על זה עד כה היתה שזה דורש המון מאמץ, השקעה והתמסרות - בזמן, נפש וממון, ונראה לי לעת עתה שאת עיקר המאמץ וההתמסרות ראוי להשקיע ב"העמדת צבאות" - כמו שהרב כינה את זה - חינוך התלמידים בתלמוד תורה.

אודה לעצת הרב.

מענה:

ברכה בהפצת המעינות! כמובן שלא כדאי לעזוב את עיקר השליחות לעת עתה של העמדת צבאות ה' בתלמוד תורה, אבל אפשר לחשוב על מבצע חדש של קירוב לבבות, כמובן על **טהרת הקדש בהפרדה גמורה** כו'. אם הכיוון נראה לכתחילה גם לאשתך ויש אתכם עוד זוג שמוכנים ומעוניינים להיכנס לזה בשותפות [כך שרק רבע מהזמן בפועל יהיה עליך ולא

תצטרך לעזוב את המלמדות], אזי אפשר להתקדם.

בראשית = **פאב** פעמים **פאב** במספר קטן. **פאב** = **פג**, שרש **מפגש**. **מפגש חי** = **אמת** (**אהיה** פעמים **אהיה**) רוס"ת **משיח** ועוד **פג**, הפאב הוא פגיה של ניצוץ משיח כו' וכל נשמות הדור שלנו הן בפגיה - זו האמת!

ברכה והצלחה! ד"ש חמה לכל התלמידים.

מנהגי הישיבה מול מנהגים מהבית

אני מלמד בישיבה חב"דית, אך כזו שיש בה גם בחורים שבאים מבתים לא חב"דיים ולא מזהים את עצמם ככאלה. למשל חסידי ברסלב, ספרדים ועוד. המדיניות עד כה היא שאנחנו משתדלים לא 'להתערב' לבחורים אלה במנהגים שלהם גם אם הם שונים ממנהגי חב"ד הנהוגים בישיבה.

לאחרונה דברתי עם אחד התלמידים - בחור חסיד ברסלב - בנוגע לאכילה לפני התפילה והסברתי לו את ההגיון של הרבי [ושל ההלכה] בנוגע לכך והדבר עורר אצלי מחשבות שונות. האם זה נכון בכלל להתערב לבחור

כזה במנהגיו? האם זה נכון עבורי 'להשפיע' עליו באופן ישיר [חוץ מהדאגה הפשוטה בגשמיות שלא יהיה רעב], או שמא, גם אם זה אכן תפקידי, החינוך האמתי הוא לתת לו להגיע לדברים לבד?

מקרה דומה יש לנו בישיבה עם בחור שבמשפחתו יש קפיידא לא להניח תפילין דרכינו תם לפני החתונה, בשונה ממנהגנו. האם עלי לעודד אותו בכל זאת, או שמא להניח לו לנהוג כמנהג אבותיו?

מענה:

כל דוגמה וכל תלמיד קובעים ברכה לעצמם. ככלל, יש הבדל גדול אם הבחור הוא מחונך שלך [של הישיבה], או רק לומד שם.

אם התלמיד אכן 'מחונך' שלך/ של הישיבה ודאי שצריך לדאוג לו שיהדר בכוונת התפלה מבלי שיהיה מונח במחשבות על אוכל [ואם הוא ממש לא רוצה לאכול לפני התפלה, נכון שיתפלל מוקדם].

וכן הוא בנוגע לתפילין דר"ת [והכל מתוך שיקול הדעת והתחשבות עם כל מה ששובב אותו, ברגישות אליו, למהותו ולמצבו, כמבואר ב'כללי החינוך וההדרכה', ובעיתוי הנכון].

ילפת אצ'י

בהחלט לא צדיק, לא גלוי ולא נסתר. ההלכה מפתיעה: יש לחשש לקיום התנאי. אם הרהר החתן הרהור תשובה בלבד – הוא יכול בהחלט לענות לתאר 'צדיק' ודבריו נמצאים דברי אמת. מה זה אומר לי? שהמהפך מרשע לצדיק קורה ברגע אחד, רגע אמת של תשובה!

חזרה אצ'י

על מה חוזרים בתשובה? כמובן, על חטאים. ה' מדרין אותנו בתורתו ביצד עלינו להתנהג וכאשר אנו סוטים מדרך הישר ומתבלבלים בדרךנו – עלינו לשוב. תשובה על מעשים שאינם רצויים כוללת שני מרכיבים עקריים – **חזרה על העבר וקבלה לעתיד.**

כאשר אני כותב באמצעות עפרון או עט עלול הכתב להמחק או לדהות. פגעי מזג האוויר או איכות הדיו משפיעים על עמידות הכתב. בספרי תורה קורה לפעמים שאות שלמה 'קופצת' ונושרת מתוך הקלף.

שלום ילדים!
חדש אלול כבר בעצומו והפעם אני רוצה לדבר אתכם על... איך לא? על **חזרה בתשובה!**

לחזר בתשובה זה הדבר הקל ביותר וגם הקשה ביותר. לא, אין צורך לערוך גלגולי שלג או תעניות וסגופים. חזרה בתשובה היא עזיבת החטא ושיבה אל ה', והיא למעשה החלטה של רגע. נכון, ההחלטה לא אמורה להיות מן השפה ולחוי, אלא מעמק הלב, ולכן זו בהחלט עבודה מאמצת, "עבודה שבלב". אבל בסופו של דבר מדובר בהחלטה.

בהלכה מובא מקרה מעניין: פלוני קדש את אשתו, ותחת החפה בעודו מוסר לה את הטבעת הוא מוסיף למעשהו תנאי. "דעי לה שאני צדיק גמור. אם יתברר לה אחרת – כל המעמד בטל ומבטל, כאלו לא התחתנו כלל". עוברים ימים ספורים, האשה מגלה שבעלה אמנם יהודי הגון, מקפיד על קיום מצוות ועל תפלות בזמן, אך לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

החֲרָטָה? אֶת הָעֶבֶר, אֶת מָה שֶׁהָיָה. אֲנִי אוֹמֵר לְעֶצְמִי: "זֶה לֹא קָרָה סֵתֶם כֶּן. לֹא מִיִּשְׁהוּ אַחַר גָּרֵם לִי לְהִתְנַהֵג כֶּן. זֶה אֲנִי, וְרַק אֲנִי. הַדְּחִיפוֹת שֶׁלִּי בִּפְתַח הָאוֹטוֹבוּס וְהַדְּרִיכָה עַל אוֹתוֹ אָדָם מְשַׁקְפוֹת אֶת חֶסֶד הַרְגִישוֹת שֶׁלִּי. בְּאוֹתוֹ רָגַע חֲשַׁבְתִּי אֲךָ וְרַק עַל עֶצְמִי, וְזוֹ כְּנֶרְאָה לֹא הַפְעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁלִּי..."

אִז מָה? אֵיךְ אוֹכֵל לְהִשְׁתַּנּוֹת? אִם הֵיִתָּה זֶה הַפְעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּה אֲנִי מְגַלָּה חֶסֶד רְגִישוֹת — מִיֵּלָא, אֲבָל הַמְצָב בְּכֻלָּל לֹא כֵּזֶה. כָּאִן מְגִיעַ חֲלֻקָּה הַשְּׁנִי שֶׁל הַתְּשׁוּבָה: הַקְּבֵלָה לְעֵתִיד. הַיְחִיד שֶׁיִּכּוֹל לְעוֹד לִי בְּאַמֶּת לְהִשְׁתַּנּוֹת, לְהַחֲדִיר טֶפֶה רְגִישוֹת לְלֵב שֶׁלִּי, הוּא רַק אֶחָד: ה' יִתְבַּרֵּךְ! הוּא אוֹהֵב אוֹתִי וּמְרַחֵם עָלַי תָּמִיד. אִז אֲנִי ה', עוֹד לִי לְהִשְׁתַּנּוֹת, אֲנִי רוֹצֵה לְקַבֵּל מִמֶּךָ עֲזָרָה. קְבֵלָה לְעֵתִיד הִיא קְבֵלָת עֲזָרָה מֵה' וְלִהְיֶיעַ בְּעֲזָרְתוֹ לְעֵתִיד אַחֵר, טוֹב יוֹתֵר!

תְּשׁוּבָה אֶלְעָא

הַחֲזָרָה בְּתְשׁוּבָה אוֹתָהּ תִּתְּנֶנּוּ עַד כָּאִן הִיא עַל חֶטָא, עַל הַתְּנַהֲגוֹת שְׁלִילִית שֶׁאֲנִי רוֹצֵים לְתַקֵּן. הָאֵם חֲזָרָה בְּתְשׁוּבָה הִיא רַק עַל מַעֲשִׂים אוֹ דְבוּרִים לֹא-טוֹבִים? מִסְתַּבֵּר שֶׁלֹּא רַק. יוֹתֵר מִכֶּן, מִצְוֹת הַתְּשׁוּבָה נוֹהֲגִת בְּכָל יְהוּדִי, אֲפִלּוּ צְדִיק גָּמוּר שֶׁלֹּא חָטָא מִיָּמָיו, וְלָכֵן מִתְחַיֵּב שְׂיֵשׁ עוֹד סוּג נוֹסֵף שֶׁל חֲזָרָה בְּתְשׁוּבָה. תְּשׁוּבָה מְסוּג זֶה נִקְרָאת בְּסִפְרֵי הַחֲסִידוֹת 'תְּשׁוּבָה עֲלָא',

לְעַמֶּת זֹאת, כְּאֲשֶׁר אֲנִי חוֹרֵט כְּתַב עַל גְּבִי אֲבֹן, כְּמוֹ הַמְצָבוֹת בְּבֵתִי הָעֶלְמִי, יִשְׁאֵר הַכְּתָב חָקוּק עַל גְּבִי הָאֲבֹן. הַכְּתָב לְמַעֲשֵׂה חֶלֶק מְמֻנָּה, וְזוֹהִי הַחֲרָטָה הַמְתַּבְּקֶשֶׁת מֵאֲתָנוּ בְּשַׁעֲהָ שֶׁאֲנִי מְגַלֵּים שֶׁעֲבַרְנוּ חֲלִילָה עַל רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵּךְ.

תִּאמְרוּ לִי אֶת דַּעְתְּכֶם עַל הַמְקָרָה הַבָּא: הָאוֹטוֹבוּס מְגִיעַ בְּאַחֹר וְקֵהֵל הַמְמַתִּינִים הַגְּדוֹל מִתְנַפֵּל עַל הַדְּלִתוֹת הַנִּפְתָּחוֹת, וְאֲנֹכִי הַקְּטָן עִמוֹ. לֹא נָעִים לְפַסְפֵּס עוֹד אוֹטוֹבוּס. אֲנִי מִמְהָר לְשַׁלַּח רַגְלִי אֶל הַמְדְרָגָה הָרִאשׁוֹנָה, וְ... הִי הוֹפֵ אֲנִי בְּפָנִים. לֹא בְּכוֹנָה, אֲבָל הַדְּרָךְ לְמַדְרָגָה הָרְצוּיָה עֲבָרָה דְרָךְ כִּי רַגְלוֹ שֶׁל אֶחָד הַמְמַתִּינִים, שֶׁלֹּא הִגִּיב עַל כֶּן בְּשִׁתִּיקָה. "חֲצוּף, יְלֵה, מִי חֲנֹךְ אוֹתָךְ! אַתָּה לֹא מִתְבַּיֵּשׁ?". הָאֶמֶת, הַתְּבַיֵּשׁתִּי, אֲבָל הַתְּגוּבָה הָאוֹטוֹמַטִית שֶׁלִּי הֵיִתָּה: "סְלִיחָה, מָה אַתָּה רוֹצֵה? זֶה לֹא הָיָה בְּכוֹנָה. וּבְכֻלָּל, אֲנִי לֹא כֹל כֶּן כְּבִד..."

אֵיךְ נִשְׁמַעַת לָכֶם הַתְּגוּבָה שֶׁלִּי — חֲרָטָה שֶׁל כְּתַב מְחִיק אוֹ שֶׁל חֲרִיטָה? הַמְלִים שֶׁיִּצְאוּ מִפִּי אֲמַנָּם הִבִּיעוּ חֲרָטָה. עֲבָדָה, אֲמַרְתִּי אֶת הַמְלָה 'סְלִיחָה'. אֲבָל הַהֶמְשֵׁךְ וְהַמְנַגֵּינָה אֲמָרוּ דְבַר אַחֵר. הַכְּתָבִי אֶת הַנְּאֻשִׁים לְאִשָּׁם. חֲרָטָה? הֵיִתָּה קוֹרָא לְזֶה הַתְּנַצְלוֹת, אוֹלִי, אֲבָל חֲרָטָה הִיא מְשֻׁהוּ שֶׁאֲמוֹר לְהִיּוֹת חָרוּט לִי עַל הַלֵּב.

קְבֵלָת פְּלִיטָה

מָה אֲנִי חוֹרֵט עַל הַלֵּב בְּשַׁעֲת

תשובה עליונה.
מהי?

המעשים שאנו עושים דומים לקצה של קרחון. רק ראשו העליון מבצבץ מתוך המים, בעוד רבו שקוע בתוכם. המעשים שלנו נובעים מתפיסת עולם, וכאשר המעשים אינם טובים, משמעות הדבר היא שתפיסת העולם שלנו שגויה. על פי תפיסת העולם השגויה שלנו תופס העולם הזה וענייני הגשמיים את העקר. אנו לומדים תורה, מתפללים ומקימים מצוות, ואף על פי כן הלב שלנו נמשך יותר לעניינים אחרים.

תשובה עלאה היא הסטת המצלמה שלנו אל כוון אחר, אל ה', לקחת אותו ברצינות. כמו שרופא הופך לממחה רק אחרי למוד ממשך ורציני, כך גם לגבי

הקשר שלנו עם ה' יתברך. כדי שהקשר יעשה רציני וחזק, עלינו להשקיע בכך למוד ומחשבה.

זהו סודה של פנימיות התורה! היא עוסקת בדבר אחד בלבד – בקשר שלנו עם ה'! רבי שמעון בר יוחאי מבטיח לנו בספר הזהר, שכאשר יעסקו בלמוד פנימיות התורה ברצינות הראויה, יתעורר הלב לאהבת ה' ולחזרה אליו בתשובה מתוך שמחה. מחזרה בתשובה הדרך כבר סלולה אל ביאת המשיח והגאולה השלמה!

שנופה לתשובה שלמה ולהחשת הגאולה!

שבת שלום ומברך!

5?

חסיד, אל תהיה 'רחפן'!

אופקים חדשים, חושפת איך-ספור עולמות רוחניים ומציעה מבט-עומק על כל דבר במציאות. לכן נדמה שמי שמעמיק בחסידות מתחיל 'לרחף' – הוא משתמש במושגים מעולמות אחרים, מחליף את חוויות החיים הטבעיות בהתבוננויות מורכבות ואת האינסטינקטים הפשוטים בחיפוש מניעים אלווקיים לכל מעשה.

אך באמת, החסידות מחייבת גם את תנועת הנפש ההפוכה: מי שממיר את שכלו הישר בהתבוננויות 'מנותקות' שמופיעות בספרים יחיה בעולם הדמיון במקום לבנות רגש יציב ואמתי. ההתבוננות חייבת להיות מוחשית ו'תופסת', מתאימה לחשיבה המדעית המודרנית ומעניינת עבור נפשי השכלית – אחרת היא סתם 'פטפוט של תוכי'. מי שיחליף את הקשר האוהב והטבעי עם משפחתו ועם חבריו בהתבססות על פלפולים-שכליים, גם הם אמתיים ועמוקים, 'יפספס' את הכוונה המקורית של מורנו הבעל שם טוב.

החסיד האמתי יודע לנוע בין העולמות בתנועה של "רצוא ושוב" – להגיע מהתבוננות במציאות המוחשית ומהעמקה בחוויות הנפש להכרת ה' יתברך ולהצליח לגלות את מציאות ה' גם ברגש הבריאי והיסודי של אהבת-ישראל טבעית ומשפחתית, שאינה דורשת שום הנמקות.

היסודות הללו, שמחייבים אמת, כנות וטבעיות בריאה בלימוד ובעבודת ה', שוזרים את תורתו של הרב גינזבורג ומומחשים היטב בשיעורים בחוברת השבוע: הערה קצרה ויסודית על מהות התבוננות אמיתית ושיעור-מבוא למסכת גיטין ארוך ומעמיק, המראה כיצד דקדוקי-ההלכה עם הסברי-העומק של החסידות נותנים תמונה חדשה של חיי נישואין יהודיים בריאים ויציבים.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

